

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/B/2020/36109009467494660

**Kríza v Jemene a jej vnútropolitické a medzinárodnopolitické
súvislosti**

Bakalárska práca

2020

Alžbeta Belanská

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

**Kríza v Jemene a jej vnútropolitické a medzinárodnopolitické
súvislosti**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonomia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Ľubomír Čech, CSc. mim. prof.

Bratislava 2020

Alžbeta Belanská

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
Alžbeta Belanská

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela pod'akovať vedúcemu mojej bakalárskej práce, pánovi docentovi PhDr. Ľubomírovi Čechovi, CSc. mim. prof., za ochotu, trpezlivosť, užitočné a odborné rady a usmernenie počas celého procesu písania tejto bakalárskej práce.

ABSTRAKT

BELANSKÁ, Alžbeta: *Kríza v Jemene a jej vnútropolitické a medzinárodnopolitické súvislosti*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Ľubomír Čech, CSc. mim. prof. – Bratislava: FMV EU, 2020, 57 s.

Cieľom záverečnej práce je objasniť málo známe skutočnosti jemenského konfliktu, ktorý krajinu ničí už skoro dve desaťročia. Bakalárska práca sa zameriava predovšetkým na ozrejenie a analýzu vnútroštátnych a medzinárodných súvislostí a príčin vojny. Je rozdelená do troch kapitol a obsahuje päť príloh. Prvá kapitola je venovaná teoretickému základu, založenému na priblížení jemenskej histórie, rovnako ako na objasnení príčin náboženského konfliktu nielen v Jemene, ale aj v širšej oblasti Blízkeho východu. V ďalšej časti je uvedený cieľ bakalárskej práce a charakterizuje sa použitá metodológia. Záverečná kapitola sa zaoberá praktickou časťou a nachádzajú sa v nej nazhromaždené poznatky a súvislosti, vedúce k vzniku občianskej vojny, ktorá postupom času vyeskalovala do vojny medzinárodných meradiel, zanechajúc za sebou krajinu na okraji kolapsu, zápasiacu so súčasne najhoršou humanitárnou krízou na svete. Práca analyzuje nielen vnútroštátne spojitosti a následky jemenskej vojny, ale sa zameriava aj na jej regionálny a medzinárodný rozmer. Rovnako poukazuje na rozsah globálnej humanitárnej pomoci, poskytnutej tejto najchudobnejšej krajine arabského sveta. Fenomén jemenského konfliktu je výsledne rozoberaný v širšom kontexte, ktorý síce stojí na báze teoretických poznatkov o vetvách islamu, avšak jeho príčiny sú oveľa rozsiahlejšie. Bakalárska práca má slúžiť predovšetkým ako dielo informačného charakteru, s cieľom ozrejmiť zložité a nesmierne komplexné skutočnosti jemenského konfliktu, ktorý bol naplnený prostredníctvom metódy analýzy jednotlivých javov.

Kľúčové slová: Jemen, kríza, vojna, súvislosti, konflikt, medzinárodný, občianska vojna, Húsí, ší'a, sunna, islam, Saudská Arábia, Irán, humanitárna kríza, al-Káida, USA, hladomor, katastrofa, arabská koalícia, deti, pomoc

ABSTRACT

BELANSKÁ, Alžbeta:– University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Supervisor: doc. PhDr. Ľubomír Čech, CSc., adjunct professor. – Bratislava: FMV EU, 2020, 57 p.

The aim of the bachelor's thesis is to clarify the little known facts of the Yemeni conflict, which has been devastating the country for nearly two decades. The bachelor's thesis focuses mainly on clarifying and analysing the national and international contexts and the causes of war. The work is divided into three chapters and it contains five addings. The first chapter is devoted to the theoretical basis of the work, which is founded on the approximation of the Yemeni history, as well as the clarification of the causes of the religious conflict not only in Yemen, but also in the broader area of the Middle East. In the next section, we state the aim of the work and we characterize the methodology used during the writing process. The closing chapter deals with the practical section, gathering knowledge and breaking down the broader context that led to the emergence of a civil war, which, over time, has escalated to a war of international dimensions, leaving the country at the edge of collapse, struggling with the world's worst humanitarian crisis nowadays. The work analyses not only the national connections and the consequences of the Yemeni war, but it also focuses on its regional and international dimension. It also points to the extent of the global humanitarian aid granted to this poorest country of the Arab world. The phenomenon of the Yemeni conflict is thus discussed in a broader context; although based on theoretical knowledge of the branches of Islam, its causes go much deeper. The bachelor's thesis is primarily constructed as a work of fact-finding and informative nature, with the intention to clarify the complicated and enormously complex realities of the Yemeni conflict, which has been fulfilled by the means of the method of analysis of the respective phenomena.

Key words: Yemen, crisis, war, context, conflict, international, civil war, Houthis, *Shia*, *Sunni*, Islam, Saudi Arabia, Iran, humanitarian crisis, al-Qaeda, USA, famine, disaster, Arab coalition, children, aid

Obsah

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 História Jemenu.....	11
1.1.1 Staré dejiny.....	11
1.1.2 Obdobie dvoch rozdielnych Jemenov	12
1.1.3 Proces zjednotenia Severného a Južného Jemenu a jeho následky	13
1.2 Vznik a vývoj islamu na arabskom polostrove a jeho miesto v dejinách Jemenu	16
1.2.1 Vznik a charakteristika islamu	16
1.2.2 Sunna a ší'a	17
1.2.3 Islam na území Jemenu	18
2 Cieľ práce, metódy a metodika práce.....	20
3 Výsledky práce a diskusia	22
3.1 Jemenská kríza	22
3.1.1 Nepokoje v horách severného Jemenu	22
3.1.2 Arabská jar a jemenské povstanie	24
3.1.3 Vzostup Húsiov a coup d'état	26
3.1.3.1 Al-Káida	27
3.1.4 Operácia „Decisive Storm“	28
3.1.5 Ničivé dôsledky vojny.....	29
3.2 Medzinárodné implikácie, cesta k zmiereniu	31
3.2.1 Saudská Arábia vs Irán: Nová studená vojna.....	32
3.2.1.1 Jemenská „zástupná“ vojna	33
3.2.2 Moc USA a ich zanechané stopy v Jemene.....	35
3.2.3 Situácia v Jemene dnes.....	38
3.2.4 Zahraničná pomoc	39
Záver.....	42
Zoznam použitej literatúry	44
Prílohy	52

Zoznam použitých skratiek

AQAP	al-Qaeda in the Arabian Peninsula
CNN	Cable News Network
COVID-19	Korona vírus
EÚ	Európska Únia
GCC	Rada pre spoluprácu v Perzskom zálive
GPC	General People's Congress
HDP	Hrubý domáci produkt
IS	Islamský štát
NLF	National Liberation Front
OSN	Organizácia spojených národov
SAE	Spojené arabské emiráty
STC	Southern Transitional Council
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
USA	Spojené štáty americké
WHO	World Health Organization
WTO	World Trade Organization
YSP	Yemeni Socialist Party
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

Úvod

„História nás učí, že muži a národy sa správajú múdro až potom, čo vyčerpali všetky ostatné alternatívy.“

– Abba Eban

Jemenská republika, nachádzajúca sa na juhozápadnom cípe Arabského polostrova, je druhým najväčším arabským štátom v tejto oblasti. Krajina je z juhu obkolesená Červeným morom, zo západu susedí s Ománskym sultanátom a za jej severnou hranicou sa rozprestiera vplyvné kráľovstvo Saudskej Arábie. Rozloha dnešného Jemenu dosahuje takmer 530 tisíc kilometrov štvorcových, vrátane 200 ostrovov. Odhaduje sa, že jeho populácia prekročila v roku 2017 28 miliónov (čo ju robí najľudnatejšou krajinou na polostrove), pričom 99 % obyvateľstva tvoria Arabi. Prvá zmienka o nich pochádza ešte z 9. storočia p. n. l.¹ Počas stáročí boli Jemenská kultúra a história ovplyvňované jeho strategickou pozíciou pri Adenskom zálive, ktorý sa považoval za významnú križovatku obchodných ciest a komunikácie medzi kultúrami sveta. Avšak, napriek svojej geopoliticky výhodnej polohe je dnes Jemen najchudobnejším rozvojovým štátom na Arabskom polostrove a jednou z najchudobnejších krajín sveta.² V posledných rokoch na tomto území prebieha vojna, ktorá nadobudla medzinárodný rozmer a vyústila do hrozivej humanitárnej krízy, zanechajúc katastrofálne dôsledky na jemenskej populácii. Ako sa však táto kedysi prosperujúca krajina dostala do tak žalostnej situácie a v čom vlastne spočíva jemenská vojna? Kam až siahajú zárodky konfliktu a ako mohla pôvodná občianska vzburá vyeskalovať do ničivej vojny, trvajúcej už skoro dve desaťročia?

V prvej kapitole sa budeme venovať histórii Jemenu, do značnej miery ovplyvnenej islamským náboženstvom, ktoré sformovalo krajinu tak, ako ju poznáme dnes. Vykreslíme aj podstatu islamu s jeho jednotlivými vetvami. Náčrt historických prepojení nám poslúži ako základ pre ďalšie rozvíjanie problematiky, ktorá je do značnej miery založená na historickom a náboženskom vývoji v krajine. V dejinách objavíme zárodky konfliktu.

¹ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen*. 2018. s.35

² UN OCHA: *Middle East and North Africa, Yemen*. [cit.2019-11-10]. Dostupné na internete: <<https://archive.is/20170311102152/http://www.unocha.org/romena/about-us/about-ocha-regional/yemen#selection-437.141-437.192>>

Závěrečná kapitola nám objasní postupný vývoj krízy, ktorá sa pôvodne javila len ako občiansky konflikt, no postupom času a zapájaním sa ďalších medzinárodných aktérov prerástla do medzinárodnej vojny obrovských rozmerov. Od vnútroštátnych súvislostí prejdeme k medzinárodnopolitickým implikáciám a k súčasnej situácii jemenskej vojny, ktorej ukončenie je v nedohľadne. Nahliadneme do problémov celého regiónu Blízkeho východu a objasníme zdrvivú situáciu, v ktorej sa Jemen ocitol.

Téma bakalárskej práce bola zvolená práve so zámerom poukázať na okolnosti, ktoré viedli k súčasne najhoršej humanitárnej kríze na svete, už pridlho sužujúcej jemenské obyvateľstvo. Téma jemenskej vojny je širokej verejnosti málo známa aj z toho dôvodu, že sa len malému množstvu novinárov podarilo o nej podať správy.

Táto bakalárska práca je venovaná celej širokej verejnosti. Je napísaná s cieľom ukázať a objasniť komplexnú a veľmi zložitú situáciu jemenskej „zabudnutej vojny“. Považujeme túto tému za nesmierne dôležitú, ba priam alarmujúcu. Svet sa už roky pozerá na to, ako Jemen zomiera. Ako bojuje s najhorším hladomorom posledného storočia. Zámerom práce nie je hľadanie východísk z jemenskej vojny, ale poukázanie na jej vážnosť a ničivé dôsledky. Je písaná s vierou, že sa táto téma dostane do povedomia širšej verejnosti a že to napomôže k tak želanému vyriešeniu jemenskej situácie.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 História Jemenu

1.1.1 Staré dejiny

Podľa rôznych teórií bolo práve územie Jemenu centrom najstarších civilizácií na Blízkom východe. Toto tvrdenie vyplýva z poznatkov, že juhozápadná časť Arabského polostrova sa stala prvou úrodnou zemou v tejto oblasti. Osídľovanie dnešného Jemenu začalo už po dobe ľadovej, kedy sa na jeho území ešte nachádzalo množstvo vodných zdrojov, ktoré vytvorili vhodné podmienky pre obrábanie pôdy.

Počas dlhého obdobia bohaté územie Jemenu komerčne prosperovalo. Vďaka tomu sa na ňom vybuďovalo množstvo kráľovstiev. Starí Gréci a Rimania preto Jemen nazývali „Šťastná Arábia“ (Arabia Felix). Jedno z najznámejších kráľovstiev, ktoré stojí za zmienku, bolo Sabá' z prvej polovice 8. storočia p. n. l., ktoré sa spomína v súvislosti s výstavbou priehrady Ma'rib. Táto obsahovala aj zavlažovacie kanály a zásobovala celú oblasť vodou.³

Počas stáročí sa ale prírodné a spoločenské podmienky prudko menili, zem začínala vysychať, zavlažovacie systémy upadali a keďže Jemen nedisponoval ani jednou veľkou riekou, nastúpili obdobia sucha. Obyvatelia sa presídľovali a začal sa meniť ich spôsob života na kočovný. Vybudovali významnú karavanovú obchodnú cestu, známu ako „Kadidlová cesta“, na ktorej sa prepravoval luxusný tovar ako zlato, korenie, myrha, kadidlo, a. i. Na území Jemenu sa nachádzalo niekoľko kľúčových prístavov, umožňujúcich významné obchody so Sýriou, Egyptom, Čínou či Indiou, ktoré prostredníctvom „Šťastnej Arábie“ dovážali vzácne komodity do Stredomoria. Neskôr sa Jemen stal prvou krajinou, pestujúcou kávu pre komerčné účely.⁴

Kadidlová cesta spustla v 4. storočí pri prehlásení kresťanstva za štátne náboženstvo Rímskej ríše. Hoci Jemen prijal kresťanstvo, rozširovala sa aj židovská viera. Vojnové konflikty sa stupňovali. V 6. storočí n. l. sa Jemen dostal pod nadvládu Perzskej ríše a v rokoch 630-631 sa rozhodol prijať islam. Stal sa ako *kalifát* súčasťou islamskej ríše.

³ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen*. 2018. s.44

⁴ WENNER, M. W. – BURROWES, R.: *Yemen*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-13-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>

Postupne vznikali nové štáty a kniežatstvá. O dobytie Jemenu sa neskôr pokúsili Portugalci, Angličania a Turci (ktorým sa to aj čiastočne podarilo).

Začiatkom 19. storočia sa egyptský vládca snažil pripojiť Jemen k Osmanskej ríši, na čo Anglicko v rokoch 1832-1839 zareagovalo obsadením južnej časti Jemenu, kontrolujúc tým obchodnú cestu do Indie. Prístav Aden sa stal hlavným mestom novovytvoreného protektorátu a Britská Východoindická spoločnosť si tam založila zásobovaciu stanicu. V roku 1873 bol severný Jemen pripojený k Osmanskej ríši, za jeho hlavné mesto bolo vyhlásené Sana'a. Odvtedy sa na Arabskom polostrove tiahli nekonečné boje medzi týmito dvoma mocnosťami, ktoré sa až v roku 1904 dohodli na stanovení hranice medzi Južným a Severným Jemenom.

V oboch častiach Jemenu prevažovala moslimská viera. Krajina bola odjakživa považovaná za moslimský štát, v ktorom žili „pôvodní Arabi“. Mesto Aden bolo považované za najstaršie mesto na zemi a mesto najstaršieho arabského trhu.⁵

1.1.2 Obdobie dvoch rozdielnych Jemenov

Briti rozdelili Južný Jemen na Západný a Východný Adenský protektorát, ale po ukončení druhej svetovej vojny museli čeliť povstaniam jemenského ľudu. Výsledkom bolo vytvorenie Juhojemenskej ľudovej republiky (1967), ktorá sa v roku 1970 premenovala na Jemenskú ľudovo demokratickú republiku.⁶ Veľká Británia bola nútená sa stiahnuť a z Južného Jemenu sa stal radikálne komunistický štát s marxistickou orientáciou, ktorý rýchlo nadviazal vzťahy so Sovietskym zväzom, Čínou, Kubou a Palestínou. K moci sa dostala radikálna strana NLF (National Liberation Front) a Jemenská ľudovo demokratická republika sa stala vôbec prvým (a historicky jediným) marxistickým štátom arabského sveta.⁷

V Severnom Jemene sa dejiny vyvíjali iným smerom. Po prvej svetovej vojne stála Osmanská ríša na strane porazených a bola nútená v roku 1918 Severný Jemen opustiť. Ten bol vládncim *imámom* vyhlásený za samostatné mutawakkilské kráľovstvo, ktoré fungovalo do roku 1962. V tom roku nastal štátny prevrat, bojovali proti sebe republikáni

⁵ DRESH, P.: *A History of Modern Yemen.*, 2000. s.180

⁶ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen.* 2018. s.61

⁷ GLOBALSECURITY.ORG.: *South Yemen History.* [cit.2019-13-10]. Dostupné na internete: <<https://www.globalsecurity.org/military/world/yemen/yemen-south.htm>>

(podporovaní Egyptom) a monarchisti (priaznivci Saudskej Arábie), ktorí občiansku vojnu vyhrali.⁸ Egypt sa stiahol a na území Severného Jemenu bola vyhlásená Jemenská Arabská republika. Saudská Arábia ju uznala až v roku 1970.⁹

Prvé myšlienky zjednotenia Južného a Severného Jemenu sa objavili už v sedemdesiatych rokoch, avšak hlavným problémom bola od šesťdesiatych rokov odlišná politicko-sociálna orientácia oboch štátov. Severný Jemen bol prozápadný, zatiaľ čo Južný Jemen bol považovaný za prosovietsky orientovaný štát. Tieto neodškriepiteľné rozdiely viedli k dlhotrvajúcim ozbrojeným konfliktom v rokoch 1972 až 1979 a k občianskej vojne v Južnom Jemene. Konflikt sa zdal byť nezmieriteľný.

1.1.3 Proces zjednotenia Severného a Južného Jemenu a jeho následky

Až v roku 1988 sa oba štáty dohodli na mierovom vyriešení sporu, ktoré začalo demilitarizáciou hraničných oblastí, zľahčením bilaterálnych cestovných obmedzení a aktiváciou spoločných inštitúcií. V roku 1989 vyhlásili v Adene prezidenti oboch Jemenov, že podľa dohody o zjednotení z roku 1981 sa bude v roku 1990 konať referendum.¹⁰ A tak sa 22. mája 1990 Jemenská arabská republika (s rozlohou cca 195 tisíc kilometrov štvorcových a s obyvateľstvom cca 10 miliónov) a Jemenská ľudovo-demokratická republika (s rozlohou cca 333 tisíc kilometrov štvorcových a s obyvateľstvom cca 5 miliónov) zlúčili a vytvorili jednotnú Jemenskú republiku.¹¹ Prezidentom novovzniknutého „demokratického“ štátu sa stal Ali Abdullah Saleh a bývalý prezident Južného Jemenu, Ali Salim al-Beidh, zaujal miesto viceprezidenta. Za hlavné mesto bolo zvolené Sana'a, ktoré bolo pôvodne hlavným mestom Severného Jemenu. Predošlé hlavné mesto Južného Jemenu – Aden – sa stalo novým ekonomickým centrom.¹² Novovzniknutý štátny útvar mal pôsobiť silnejšie a stabilnejšie. Jemenská republika je dnes prevažne islamského vierovyznania, pričom sa k odnoži *Zajdí* hlási približne 35 % obyvateľstva, zatiaľ čo 75 % Jemencov sú *sunniti*.

⁸ BBC NEWS: *Yemen profile- Timeline*. [cit.2019-10-11]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704951>>

⁹ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen*. 2018. s.63

¹⁰ DRESH, P.: *A History of Modern Yemen*., 2000. s.181

¹¹ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen*. 2018. s.60

¹² WENNER, M. W. – BURROWES, R.: *Yemen*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-17-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>

Zjednotenie Jemenu bolo možné hlavne vďaka novým náleziskám ropy a zemného plynu v oblasti sporného územia. Tieto veľmi dôležité nerastné suroviny napomohli k spolupráci oboch vlád. Navyše, s blížiacim sa koncom Studenej vojny, sa Sovietsky zväz rozhodol ukončiť finančné podporovanie Južného Jemenu, ktorého režim zostal bez sovietskej pomoci nestabilný.¹³

Začalo sa takzvané „prechodné obdobie“, smerujúce k integrácii, k slobode prejavu a tlače. Zjednotenie Jemenu však spory nevyriešilo. Rôznorodosť politických, ekonomických a sociálnych systémov dvoch Jemenov nezanikla a bývalí prezidenti Severného a Južného Jemenu len ťažko spolupracovali. Prezident Saleh sa snažil koncentrovať moc vo svojich rukách.

Nasledujúca dekáda sa vyznačuje ako jedna z najdramatickejších etáp v jemenskej histórii. Zjednotenie Jemenu, prudký nárast ropného priemyslu a štrukturálne zmeny v ekonomike viedli k novým možnostiam, ale aj k problémovým výzvam. Nové spory vzišli zo spojenia dvoch odlišných daňových systémov a systémov štátnych služieb. Navyše, len pár mesiacov po unifikácii, musel Jemen čeliť ďalšiemu ekonomickému šoku: vojne v Perzskom zálive, vedúcej k novej kríze.

Počas vojny v Perzskom zálive v rokoch 1990-1991 (ktorá vypukla následkom napadnutia Kuvajtu Irakom), sa jemenská vláda odmietla pridať k saudsko-americkej koalícii proti Iraku a zastávala mierovú cestu riešenia konfliktu. Saudská Arábia preto vyhnala zo svojho územia tisíce jemenských obyvateľov (tvoriacich cca 17 % z jej celkovej pracovnej sily) a prerušila poskytovanú pomoc Jemenskej republike. K podobným opatreniam pristúpili aj iné arabské štáty. Krajina bola diplomaticky izolovaná. Z milióna jemenských zahraničných pracovníkov boli tri štvrtiny nútené vrátiť sa domov a 60 tisíc z nich muselo byť presídlených do utečeneckých táborov. Keďže bola veľká časť jemenského obyvateľstva závislá na remitenciách (posielaných peňažných prostriedkoch) zo zahraničia a na saudskej zahraničnej pomoci, v priebehu nasledujúcich mesiacov HDP Jemenu prudko klesol. Už beztak dvojročnými suchami (z prelomu desaťročí) oslabené hospodárstvo sa prepadlo. Taktiež vzrástla nezamestnanosť a inflácia. V krajine sa prehĺbil

¹³ WENNER, M. W. – BURROWES, R.: *Yemen*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-17-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>

deficit rozpočtu a ekonomika začala rýchlo upadať. Tento úpadkový stav viedol k stupňujúcim sa nepokojom, násiliu, vraždám.¹⁴

Parlamentné voľby, pôvodne plánované na november 1992, sa presunuli na apríl 1993. Najviac kresiel získala strana prezidenta Saleha – GPC (General People's Congress). Spolu so stranami YSP (Yemeni Socialist Party) a Islāh (hlavná strana proti unifikácii v roku 1990) vytvorila koalíciu. Lenže konflikt medzi severnými a južnými politickými lídrami sa stupňoval; každý z nich sa snažil upevniť svoju regionálnu moc. Viceprezident a predseda Jemenskej socialistickej strany Ali Salim al-Beidh opustil Sana'a a usídlil sa v Adene. V roku 1994 sa tak začala ďalšia občianska vojna; Južný Jemen sa chcel osamostatniť.¹⁵

„Odštiepenecká vojna“ bola po pár mesiacoch ukončená porážkou južných síl, mnohí lídri strany YSP utiekli do zahraničia a novým viceprezidentom sa stal Abdrabbuh Mansur Hadi. Vojna stála krajinu približne 7 tisíc životov. Parlament zostal v rukách strán GPC a Islāh aj po ďalších parlamentných voľbách v roku 1997. Keďže boli strany schopné dôjsť ku konsenzu, konečne bolo možné sa pustiť do dlho očakávaných ekonomických a administratívnych reforiem. Bola prijatá nová ústava, rozvíjala sa trhovo orientovaná ekonomika a v roku 1995, s pomocou Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky, Jemen spustil program nových ekonomických reforiem. Jeho hlavným cieľom bolo obnovenie makroekonomickej stability, kontrola výmenných kurzov a úrokových sadzieb a redukcia dlhu.¹⁶ Rástli príjmy z ropného sektora a prinavrátila sa vonkajšia aj vnútorná stabilita ekonomiky.

Táto nová post-unifikačná fáza priniesla mnohé zmeny na makroekonomickej úrovni. Krajina prijala plávajúci menový kurz a zaviedla zmeny v daňovom systéme, v oblasti ciel, a tým sa posunula bližšie k medzinárodným obchodným štandardom. Postupne sa začal dlhý prístupový proces Jemenu do Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ktorý sa ukončil v júni 2014, keď sa Jemen oficiálne stal jej stošesťdesiatym členom.

¹⁴ WENNER, M. W. – BURROWES, R.: *Yemen*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-17-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>

¹⁵ KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH.: *Jemen*. 2018. s.63

¹⁶ ENDERS, K. et al.: *Yemen in the 1990s: From Unification to Economic Reform*. 2002. s.1

Ali Abdullah Saleh bol znova zvolený za prezidenta v prvých priamych voľbách roku 1999,¹⁷ a tým načas svoje druhé 5- ročné prezidentské obdobie. Finálne stanovenie hranice medzi Jemenom a Saudskou Arábiou bolo dohodnuté až v roku 2000.

Hoci občianska vojna neprebíhala medzi Severom a Juhom, ale skôr medzi politickými stranami, obyvatelia Južného Jemenu ju vnímali ako inváziu zo severu, ktorá prešla „od unáhlenej jednoty k internému kolonializmu“. Krajinu ovládla armáda zo Severu. Najsilnejší stupeň utlačania pociťovali obyvatelia Adenu, ako na to poukázal Paul Dresh: „Počas 130 rokov britskej nadvlády a 30 rokov socialistickej vlády sme nastúpili na cestu budovania vyspelej krajiny. Nemôžeme akceptovať návrat ku kmeňovému zriadeniu.“¹⁸ A práve tento konflikt mal v budúcnosti viesť k ďalším rozporom.

1.2 Vznik a vývoj islamu na arabskom polostrove a jeho miesto v dejinách Jemenu

Za účelom lepšieho pochopenia problematiky jemenskej krízy, ktorá vygradovala do vážneho medzinárodného konfliktu, je pre nás kľúčové objasniť ideologický rozpor, ktorý vznikol medzi dvoma odnožami islamu. V tejto časti prvej kapitoly sa pokúsime hlbšie vysvetliť islamské náboženstvo s jeho vetvami, ktoré sa síce zakladajú na rovnakej náboženskej myšlienke, ale v mnohých princípoch sa líšia. Dvoma odnožami, ktorými sa budeme v tejto práci zaoberať, sú *sunna* a *ší'a*. Treťou vetvou islamského náboženstva je *cháridža*, avšak pre potreby tejto bakalárskej práce je vysvetlenie tretej vetvy islamu nepodstatné, keďže v Jemene nie je zastúpená.

1.2.1 Vznik a charakteristika islamu

Islam je po kresťanstve druhým najrozšírenejším náboženstvom na svete, s počtom veriacich dosahujúcim skoro 2 miliardy. Považuje sa za monoteistické náboženstvo; moslimovia veria, že existuje len jeden boh – Allah. Zrod tohto náboženstva datujeme do 7. storočia n. l. a za jeho hlavného šíriteľa je považovaný prorok Mohamed. Islam sa začal šíriť v oblasti Arabského polostrova, presnejšie v Saudskej Arábii, v mestách Mekka a Medina. Rýchlo si však našiel cestu do severnej Afriky, na Blízky východ, ale aj do juhovýchodnej

¹⁷ WENNER, M. W. – BURROWES, R.: *Yemen*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-20-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>

¹⁸ DRESH, P.: *A History of Modern Yemen*., 2000. s.197

Ázie a južnej Európy.¹⁹ Pod slovom islam však chápeme nielen náboženstvo, ale aj určitý právny systém a islamskú komunitu. Taktiež nepriamo vyjadruje aj systém pravidiel správania sa. Islam ako náboženstvo je veľmi úzko späté s politikou, ktorá je pre moslimov svätosťou.

Podľa legendy sa roku 610 n. l. Allah zjavil Mohamedovi skrz Archanjela Gabriela. Mohamed tieto zjavenia a odkazy šíril ďalej. Po jeho smrti boli vydané v Koráne – svätej knihe moslimov. Napriek silnejúcej islamskej komunite vznikli po jeho smrti rozdielne mocenské a nástupnícke preferencie, ktoré viedli k vzniku dvoch vetiev náboženstva. Ich nasledovateľov poznáme ako *ší'itov* a *sunnitov*.

1.2.2 *Sunna a ší'a*

Sunna a *ší'a* zdieľajú rovnaké, najzákladnejšie islamské presvedčenia. Tieto dve vetvy islamského náboženstva vznikli po smrti zakladateľa islamu (†632, Medína). Základnou rozpornou myšlienkou sa stalo práve nástupníctvo proroka a jeho pozície vodcu komunity moslimov.

Sunniti boli toho názoru, že keďže si prorok pred smrťou nevybral svojho nástupcu, ten môže byť náhodne zvolený a nemusí byť priamym Mohamedovým príbuzným. Preto si jednomyseľne ešte v roku 632 zvolili za nového *kalifu* Abú Bakra, Mohamedovho svokra a blízkeho priateľa. Naproti tomu si *ší'iti* stáli za názorom, že by Mohamedovu funkciu mal po ňom prebrať jedine pokrvný príbuzný. Podľa nich si Mohamed za svojho nástupcu zvolil svojho zaťa a zároveň bratranca Ali Ibn Abu Taliba. Ten bol preto *ší'itmi* – menšinovou časťou moslimskej obce – považovaný za prvého právoplatného *kalifu* a *imáma*, ktorým sa stal v roku 656. Jeho troch predchodcov (Abú Bakra, Umara, Uthmána) *ší'iti* neuznali.

Ako sme uviedli, *ší'iti* tvoria v rámci islamu menšinový smer, ku ktorému sa hlási približne 15 % moslimskej komunity. Ako už bolo spomenuté, verili, že nástupníctvo Mohameda malo byť prevedené na pokrvného príbuzného, ktorému bola Bohom daná schopnosť neomylného výkladu Koránu. Tvrdili, že „vodcovstvo *Ummy* (v preklade moslimskej obce) je príliš vážnou záležitosťou, než aby rozhodovanie o nej mohlo byť zverené obyčajným, omylným ľuďom.“²⁰ Keďže boli *ší'iti* od začiatku menšinovou skupinou,

¹⁹ RAHMAN, F. a kol.: *Islam*. In: *Encyclopædia Britannica*. [cit.2019-09-11]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/topic/Islam>>

²⁰ KOVÁŘ, J.: *Islám a muslimské země*. 1984. s.22

často utláčanou a prenasledovanou, o to viac sa snažili nájsť vlastnú cestu. Pôvodne bojovali o politickú moc, ale neuspeli a až neskôr sa pretransformovali do sekty odporujúcej hlavnému ortodoxnému smeru. Na rozdiel od *sunnitov*, *ší'iti* uznávajú pozíciu *imáma* ako najvyššej authority. Väčšina *ší'itských* veriacich verí, že posledný *imám* zmizol a riadi svoju obec neviditeľne. Keď príde čas, vráti sa ako mesiáš, aby znova priniesol vládu pravdy a spravodlivosti.²¹ Tento smer je považovaný za mystickejší; jeho nasledovníci prikladajú veľkú dôležitosť ezoterike a skrytým významom v Koráne.²² *Ší'itský* smer je prevládajúcim v Iráne, avšak menšiny *ší'itov* žijú aj na území Iraku, Azerbajdžanu, Bahrajnu, Jemenu a iných štátov Blízkeho Východu.

Sunnitský ortodoxný islam vznikol od slova „*sunna*“, čo v preklade znamená zvyk, alebo tradícia a nepriamo má uvádzať aj „správny príklad Mohameda“. Je zbierkou hlásaní a skutkov proroka Mohameda. *Sunniti* sa takto začali nazývať až ako následok vzniku *ší'itskej* odnože, ktorá pochádza zo slova „*shí'a*“, v preklade sekta alebo strana. *Sunnitská* odnož v islamskom svete tvorí vyše 85 % moslimskej populácie. Veria, že Mohamed bol posledný prorok a že už nikto nebude mať také schopnosti ako on. *Sunniti* si volia *kalifov* – vodcov viery²³ a ich hodnoty vychádzajú skôr z racionalizmu, ako z mysticizmu.

1.2.3 Islam na území Jemenu

Sunna a *ší'a* si našli svoju cestu aj v Jemene. *Sunniti*, ako prevládajúca odnož islamského náboženstva, žijú v južnej a východnej časti krajiny. Menšinoví *ší'iti*, konkrétne odnož *Zajdí* (tzv. *zajdovci*), spravujú severnú, hornatú oblasť. Pre potreby tejto bakalárskej práce je potrebné lepšie venovať pozornosť práve *ší'itskej* odnoži islamu – a priori prúdu *Zajdí*.

Vetva *Zajdí* patrí k umierneným *ší'itským* sektám a presadila sa najmä na území Jemenu. Vznikla, podobne ako iné sekty, istým odklonom od väčšinového *ší'itskeho* smeru *isná ašaríja*. *Zajdovci* patria k sektám, ktoré uznávajú pôvodných štyroch *imámov*, navyše však veria v existenciu piateho, podľa ktorého dostali aj meno. Bol to Zayd ibn Ali, syn štvrtého *ší'itskeho imáma* Ali ibn Husajna. Tento smer prikladá veľký dôraz osobnosti aktívneho a viditeľného *imáma* ako vodcu, ktorý si svoju funkciu zaslúži a obháji. Pozícia *imáma* neprechádza automaticky z otca na syna. Na rozdiel od iných *ší'itských* smerov,

²¹ KOVÁŘ, J.: *Islám a muslimské země*. 1984. s.23

²² MCLAUGHLIN, D.: *Yemen*. 2007. s.21

²³ ČECH, L.: *Islam v premenách času (Základné otázky islamskej ortodoxie a ortopraxe)*. 2018. s.57

neveria v jeho neomylnosť a majú racionálnejší prístup k viere. *Zajdí* je ortodoxnejší smer, ktorému v istých ohľadoch chýba „doktrínálna rigídnosť“.“²⁴

Na území Jemenu bola už v 9. storočí zriadená vláda Jemenských *Imámov*, neskôr kráľov Jemenu, ktorí patrili pod *ší'itsku* odnož *Zajdí*. Budovali náboženskú a sekulárnu nadvládu v častiach krajiny, ktorú si udržali až do roku 1962. *Zajdovci* sú najstaršou *ší'itskou* vetvou a tvoria druhú najpočetnejšiu *ší'itsku* skupinu na svete. Zaujímavé je poznamenať, že spomedzi všetkých *ší'itských* vetiev, sa *Zajdí* svojimi doktrínami a právnymi stanoviskami najväčšmi približuje *sunnitskej* odnoži. Dokonca sú niekedy považovaní za „piatu školu *sunnitského* islamu.“²⁵

V Jemene predstavujú *zajdovci* skoro 50 % moslimskej populácie. Najznámejšie *ší'itske* hnutie tvoria práve Húsiovia – *zajdskí* bojovníci, pochádzajúci zo severného Jemenu. Už skoro dve desaťročia bojujú proti *sunnitskej* väčšine v krajine, tvorenej prevažne právnou školou *Šáfi*- najpočetnejšou náboženskou skupinou v krajine, ktorá do svojej viery vkladá prvky *súfistického* mysticizmu.²⁶

Konflikty medzi *ší'itskou* a *sunnitskou* vetvou islamu sa od nepamäti odohrávali (a stále odohrávajú) aj na území Jemenskej republiky. Ich dlhotrvajúci boj o moc po rokoch vyústil do občianskej vojny, ktorá sa neskôr pretransformovala do medzinárodného konfliktu, trvajúceho dodnes. Jemen dnes čelí žalostným podmienkam: hladu, chorobám, nedostatku jedla a vody. Zúfalo potrebuje humanitárnu pomoc. Navyše sa toto územie stalo bojiskom dvoch mocností arabského polostrova: Saudskej Arábie a Iránu.

Avšak, skôr ako budeme dopodrobna analyzovať jemenský konflikt s jeho príčinami a dôsledkami, položme si pár otázok. Ako mohol náboženský spor medzi dvoma odnožami islamskej viery vyústiť do tak závažnej a nekončiacej sa vojny v medzinárodnom meradle? Bol skutočne náboženský faktor tak kľúčový pre vznik konfliktu, alebo sa zaň len ukryli skutočné záujmy zainteresovaných hráčov?

²⁴ LOUËR, L.: *Sunnis and Shi'a*. 2017. s.165

²⁵ MCLAUGHLIN, D.: *Yemen*. 2007. s.23

²⁶ Ibid. s.22

2 Cieľ práce, metódy a metodika práce

V nadväznosti na predošlé otázky môžeme uviesť našu hypotézu, ktorú budeme v bakalárskej práci skúmať: *Náboženská konfrontácia medzi ší'itmi a sunnitmi nebola hlavnou príčinou Jemenskej vojny, ako ju poznáme dnes. Bola iba jej impulzom, zámenkou. Skutočné príčiny sú však oveľa rozsiahlejšie.*

Cieľom tejto bakalárskej práce je predovšetkým analyzovať vnútroštátne a medzinárodné súvislosti, ako aj príčiny, priebeh a dôsledky jemenskej krízy a na základe preštudovaných zdrojov predložiť jej detailný rozbor. Práca je písaná s cieľom informovať čitateľa o nevelmi známom konflikte, už dlho sa odohrávajúcim v južnej časti Arabského polostrova. Zámerom práce je okrem iného aj vrhnúť viac svetla na najhoršiu humanitárnu krízu, ktorá vo svete momentálne prebieha a objasniť jej vnútorné aj vonkajšie implikácie. Prostredníctvom metódy analýzy jednotlivých skutočností sa bakalárska práca pokúša ozrejmiť komplexné spojitosti, ktoré viedli k jemenskej vojne.

V nadväznosti na uvedené ciele boli pri spracúvaní bakalárskej práce detailne preštudované knižné publikácie a internetové zdroje a články, predovšetkým zahraničných autorov, keďže na Slovensku téma jemenskej krízy nie je natoľko rozoberaná. Nosnou odbornou literatúrou boli publikácie zahraničných časopisov, ako The New York Times, Washington Post, CNN, BBC či The Independent. Taktiež sa pri práci využili údaje z oficiálnych stránok medzinárodných organizácií. Pri získavaní informácií bola pozornosť v prvom rade venovaná jemenskej histórii a charakteristike islamu a jeho vetiev, ktoré boli ako odrazový mostík spracované v prvej kapitole. Tá bola písaná čisto faktograficky, s účelom priblíženia problematiky a vysvetlenia jej historických súvislostí, využívajúc pri jej tvorení historickú metódu.

Pri písaní tretej kapitoly bolo nevyhnutné si naštudovať problematiku z rôznych pohľadov, keďže sa práca zameriavala aj na regionálny a medzinárodný rozmer analyzovaného konfliktu. Ukazovalo sa ako žiaduce preskúmať pohľady na jemenskú vojnu protistojacich strán, aby sme dospeli k objektívnejším záverom. Bola teda použitá metóda komparácie jednotlivých stanovísk, ako aj medzinárodnej mienky.

Počas písania bolo nutné si uvedomiť komplexnosť danej problematiky, s účelom spracovať ju v rámci možností neutrálne. Problém jemenskej krízy bolo potrebné zasadiť do veľmi širokého kontextu, či už historického, regionálneho, alebo politického. Na jeho

ozrejmienie bol použitý hlavne výskum kvalitatívny, s cieľom dospieť k lepšiemu porozumeniu danej problematiky. Dopĺňali ho však aj kvantitatívne údaje, vo forme čísel a percentuálnych vyjadrení, prispievajúce k vysvetleniu a podkladajúce dané argumenty. Hlavnými metódami, použitými pri písaní bakalárskej práce, boli metóda deskripcie (teda popisu jednotlivých javov) a ako už bolo spomenuté, metóda analýzy, vďaka ktorej bolo možné rozčlenenie zložitej skutočnosti na jednotlivé časti, vedúce k hlbšiemu porozumeniu. Nakoniec bola využitá metóda syntézy, spájajúca vyčlenené časti do jedného celku. Na základe zistených skutočností sme mohli dospieť k určitým záverom, ktoré v záverečnej časti mali potvrdiť či vyvrátiť našu hypotézu; a teda bolo neodmysliteľné použitie aj metódy indukcie, pod ktorou rozumieme odvodzovanie záverov z empirického skúmania.

Výskum v bakalárskej práci je interdisciplinárny a téma tak prináša celý rad sociologických aspektov (spoločnosť a medziľudské vzťahy v rámci nej), ale aj politologických súvislostí v záležitostiach dotýkajúcich sa medzinárodných vzťahov jednotlivých štátov a ich vnútorných a vonkajších politík. Fenomén jemenskej krízy sa však dotýka aj ekonomickej vedy a psychológie, a preto je daná téma nesmierne komplexná. Deskriptívnu orientáciu bakalárskej práce dopĺňajú aj normatívne prvky.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Jemenská kríza

Zo všetkých humanitárnych kríz, ktoré svet videl v posledných desaťročiach, je pravdepodobne tá v Jemene najhoršia. Jemenský ľud už od prelomu storočí trpí nekončiacou sa vojnou, ktorú obdobia sucha a chudoba ešte zhoršili. Jemenské obyvateľstvo je v núdzi, nemá prístup k pitnej vode a hladuje. Čelí násiliu, porušovaniu ľudských práv a turbulentnej politickej situácii. V krajine zúri kríza, smerujúca k totálnemu kolapsu. Už si vyžiadala tisícky životov. A predsa je doposiaľ nevyriešená. Ako sa Jemen dostal do tak katastrofálne neľudskej situácie? Kde celý konflikt začal a prečo je jeho vyriešenie v nedohľadne? Kam až siahajú zárodoky tejto „zabudnutej vojny“?

V nasledujúcej kapitole sa pokúsime objasniť počiatočné impulzy, ktoré postupom času vyeskalovali do jemensej krízy tak, ako ju poznáme dnes. Vysvetlíme, ako sa stala pôvodná náboženská vzburá zárodkom ničivého medzinárodného konfliktu a ujasníme mnohé ďalšie prvky, ktoré tento konflikt zintenzívnili. Jemenská kríza totižto nie je hra s dvoma hráčmi. Je to šachová tragédia s mnohými zainteresovanými stranami, ktorých ťahy sú poháňané náboženskými, politickými i mocenskými zámermi. Začnime však od začiatku, od obdobia, v ktorom sa budúci ničivý jemenský konflikt javil iba ako regionálna vzburá.

3.1.1 Nepokoje v horách severného Jemenu

Predvoj konfliktu môžeme datovať už od osemdesiatych rokov 20. storočia, kedy sa politická strana GPC obrátila na váženú rodinu al-Húsi a iných duchovných predstaviteľov *Zajdí* smeru s prosbou o pomoc proti šíreniu *saláfizmu* (v súčasnosti najväčšmi sa rozvíjajúci prúd *sunnitskej* vetvy islamu), podporovaného Saudskou Arábiou. Po zjednotení Jemenu predstavitelia sekty *Zajdí* viery vytvorili politickú stranu Hizb al-Haqq, podporovanou GPC. Táto strana sa snažila znovu upevniť *zajdskú* identitu a prispôbiť ju modernej republike, vediac, že forma *imamátu* už v modernej dobe nemôže existovať. Mnoho autorov tu poukazuje na obrodu tradícií *zajdizmu* a na vzpruhu regionálnej identity. V roku 1997 sa od al-Haqq odpojila skupinka zvaná „Mladí veriaci“. Táto skupina aktivistov sa pôvodne zameriavala na duchovné, náboženské štúdiá a viedla debaty o možnej reforme *zajdizmu*,

o jeho prispôsobení sa modernej dobe a zabránení šíreniu *saláfizmu* v horách Sa'dah.²⁷ Ich vodcom sa stal Husajn Húsí, podľa ktorého dostalo aj hnutie meno. Húsíovia však svoje aktivity a postoj k vláde radikálne preorientovali po útoku na Svetové obchodné centrum v New Yorku, z 11. septembra 2001, po ktorom nasledovala americká okupácia Iraku.

Husajn Húsí zastával radikálnu teóriu, spájajúcu myšlienku *zajdského* buditeľstva s anti-imperialistickou agendou. Veril, že útok na dvojččky bol podvodom, ktorý slúžil Spojeným štátom americkým ako zámienka pre útok na islam a okupáciu moslimských krajín. Napriek vládnemu príkazu verejne nekritizovať americkú politiku spustil slogan, nadväzujúci na časy Iránskej revolúcie, ktorý rezonuje dodnes: „*Boh je veľký. Smrť Amerike. Smrť Izraelu. Boh nech prekláje Židov. Víťazstvo Islamu.*“ Húsíovia tiež obvinili prezidenta Saleha z finančnej korupcie a zo snahy získať priazeň USA na úkor jemenského ľudu. Jadrom *Zajdí* viery je, okrem iného, boj proti nespravodlivým vládom. A tak sa hnutie Húsíov (pôvodným názvom Ansar Allah) pretransformovalo do nábožensko-politicko-vojenského hnutia, zrodeného z vojny.²⁸

Husajn Húsí vyzýval svojich stúpencov, aby sa prestali uspokojovať s dovtedajším náboženským učením a aby povstali proti americkému imperializmu.²⁹ Toto hnutie sa v mnohých ohľadoch zakladalo sa učením *ší'itskej* vetvy islamu, zaujalo však negatívny postoj voči niektorým základným *ší'itským* doktrínam. Ako už bolo spomínané v predchádzajúcej kapitole, *ší'itske* učenie sa zakladá na mysticizme a na hľadaní skrytých významov a posolstiev v Koráne. Naproti tomu al-Húsí hlásal, že by sa moslimovia mali opierať o Korán tak, ako je písaný, bez hľadania hlbších súvislostí a významov, kvôli ktorým by mohli „zísť z cesty“. Táto myšlienka silno protirečí *ší'itskemu* učeniu, a preto nemôžeme pokladať húsíjske hnutie za reálne reprezentatívnu *ší'itsku* komunitu. Jemenské médiá, vládou držané počas vojny v nevedomosti, Húsíov síce označovali za *ší'itských* povstalcov, tí však vyhlasovali, že svoju politickú agendu nešíria pod vlajkou *ší'a* islamu, ale že operujú pod svojim vlastným menom. Žiadali spravodlivosť pre celé obyvateľstvo, a nie pre konkrétnu skupinu v rámci neho.³⁰ Tieto nesprávne asociácie ešte viac ohrozujú *ší'itsku* menšinu v krajine, ktorá poväčšine húsíjske povstanie nepodporuje.

²⁷ LOUËR, L.: *Sunnis and Shi'a*. 2017. s.173

²⁸ BBC NEWS: *Rise Of The Houthis – Full Documentary*. In: *BBC News*. [You Tube]. [cit.2020-08-02]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y7HQRyJDTPo>>

²⁹ LOUËR, L.: *Sunnis and Shi'a*. 2017. s.174

³⁰ ZAKERY, H.: *Houthis vs Shia in Yemen*. In: *Academia*. [cit.2020-08-02]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/7531953/Houthis_vs_Shia_in_Yemen>

S prelomom tisícročí tak narástla kmeňová a regionálna opozícia voči centrálnej vláde. Prezident Abdullah Saleh sa bál rozšírenia tejto ideológie a spustil šesť nadväzujúcich vojen, namierených proti húsíjskym povstalcom. Tie vyústili do polarizácie krajiny, do krízy vysídlených miest na severe a vyžiadali si množstvo civilných obetí.³¹ Stovky mladých ľudí, šíriacich myšlienky Húsíov, boli zatknutí a 10. septembra roku 2004 bol ich vodca Husajn al-Húsí v horách Sa'dah zavraždený. Na čelo povstania sa postavil jeho brat: Abdul-Malik al-Húsí. Vraždou Husajna al-Húsího sa tak začala prvá fáza občianskej vojny.

Nasledovalo obdobie rôznych rokovaní, pokusov o zmierenie a ďalších vojen. V roku 2009 sa do boja proti Húsíom zapojila aj Saudská Arábia. Tú húsíjski povstalci obvinili, že napomáha jemenskej vláde a umožňuje jej bojovať proti rebelom spoza hraníc. Zrážky sa odohrávali na severe Jemenu, tesne pri hraniciach, v pohorí Sa'dah – rodisku Húsíov. Staré mesto Sa'dah je dodnes poznamenané jazvami z poslednej, šiestej vojny, ktorá zanechala devastujúce následky na jej obyvateľoch. Húsíjska okupácia sa presunula aj na saudskoarabské územia, ktorá reagovala odvetnými leteckými náletmi. Boli použité všetky metódy vojny. Saudská Arábia sa pridala k bojom proti jemenským povstalcom, obviňujúc pritom Irán (svojho úhlavného nepriateľa) z vojenského spojenectva a z poskytovania zbraní húsíjskemu hnutiu. Húsíovia toto tvrdenie popreli. Dlhoročná rivalita medzi Iránom a Saudskou Arábiou je založená práve na dvoch ideológiách islamu. Irán je lídrom v ší'itskom moslimskom svete, zatiaľ čo Saudská Arábia stojí na čele *sunnitských* moslimov. Od roku 1979 boli tieto dve mocnosti zapojené do studenej vojny, ktorá prispela k radikalizácii sektárskej príslušnosti na Blízkom východe a v budúcnosti mala vyhrotiť aj jemenskú občiansku vojnu, ktorá je mnohými považovaná za „zástupnú vojnu“ práve medzi Iránom a Saudskou Arábiou.

3.1.2 Arabská jar a jemenské povstanie

Jemenská centrálna vláda však v tomto období nečelila len vzbure Húsíov. Musela kontrolovať aj nepokoje v južnej časti krajiny, ktoré sa tiahli už od jej zjednotenia. Zjednotenie Jemenu v deväťdesiatych rokoch totižto nesplnilo očakávania občanov. Občianska vojna z roku 1990 fyzicky a ekonomicky zničila hlavne južné provincie. Salehova vláda bola skorumpovaná, vzrastala nezamestnanosť a obyvateľstvo v južných častiach

³¹ SHIA RIGHTS WATCH: *The Shia in Yemen*. [cit.2020-08-02]. Dostupné na internete: <<http://shiarightswatch.org/wp-content/uploads/2015/04/The-Shia-In-Yemen.pdf>>

krajiny nebolo zvyknuté na tak zle fungujúci systém, preferujúci elitu zo severských kmeňov. Južný Jemen sa znova chcel osamostatniť, čo viedlo k ďalším demonštráciám a nepokojom, vedených Južným separatistickým hnutím.³²

Začiatkom druhej dekády 21. storočia otriasla arabským svetom vlna povstanií a nepokojov, namierených proti centrálnym vládam a ich represívnym režimom. Obyvatelia viacerých arabských štátov, počnúc Tunisami v roku 2011, vychádzali do ulíc a bojovali za ľudské práva a lepšiu životnú úroveň. V niektorých krajinách viedli protesty k celoštátnym krízam a občianskym vojnám, hrubo potláčaným autoritami. Toto obdobie nepokojov vošlo do dejín ako Arabská jar, ktorá si našla svoju daň aj v Jemene.

Jemenský ľud sa v tom čase pasoval so sociálnopolitickými a ekonomickými problémami. Nezamestnanosť stále narastala, platy boli nízke, viaceré regióny sa vyznačovali nedostatkom pitnej vody. Populačná explózia viedla k rastúcim nepokojom a citeľnému napätiu. Jemenské povstanie začalo v januári 2011 a vygradovalo o mesiac neskôr, hnané úspechom vzbúrencov v Egypte. Obyvateľstvo po celej krajine protestovalo proti Salehovej skorumpovanej vláde, ktorý sa snažil situáciu upokojiť tým, že mu v niektorých požiadavkách vyhovel. Prisľúbil zvýšenie plátov, zníženie daní a vysokoškolských poplatkov.³³ Bol nútený použiť aj vojenskú silu. Jemenské povstanie sa však odlišovalo od iných štátov Arabského polostrova a Severnej Afriky. Prezident Saleh, pri moci od roku 1990 a mnohými považovaný za diktátora, zasahoval do ústavy a zákonodarstva tak, aby sa po čo najdlhšiu dobu mohol udržať pri moci, ktorú by následne predal svojmu synovi. To viedlo k vzburám, od začiatku požadujúcim prezidentovu rezignáciu. Jemenský režim v tom čase bol charakterizovaný ako „kmeňová demokracia“, v rámci ktorej sa prezident Saleh dohodol na del'be moci so spojeneckými kmeňmi a armádou.³⁴

V júni 2011 bol prezident vážne zranený a kvôli liečeniu odcestoval do Saudskej Arábie. Moc bola zverená do rúk viceprezidenta Hadiho, ktorý vyjadril otvorenosť v otázkach politických reforiem. Protesty nakoniec viedli k rezignácii prezidenta Saleha

³² GONZALEZ, N.: *Historical factors that contributed to Yemen's uprising*, In: *Academia*. [cit.2020-08-02]. Dostupné na internete:

<https://www.academia.edu/33606169/Historical_Factors_that_Contributed_to_Yemens_Uprising?sm=b>

³³ Ibid.

³⁴ ARAB CENTER FOR RESEARCH & POLICY STUDIES: *The Yemeni Revolution: replacing Ali Abdullah Saleh, or replacing obsolete institutions*. [cit.2020-09-02]. Dostupné na internete:

<https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies/Pages/The_Yemeni_Revolution_replacing_Ali_Abdullah_Saleh_or_replacing_obsolete_institutions.aspx>

v novembri 2011, čím sa ukončila jeho 33- ročná vláda. Ali Abdullah Saleh súhlasil s plánom Rady pre spoluprácu v Perzskom zálive (GCC) zrieknuť sa moci, výmenou za zabezpečenie imunity sebe a svojej rodine.³⁵ (GCC je združenie, skladajúce sa zo šiestich štátov Arabského polostrova, ktoré „slúži aj dnes ako hlavný sprostredkovateľ vzťahov medzi EÚ a uvedenými šiestimi krajinami. [Spoločne s EÚ zaujala GCC] v mnohých prípadoch spoločné stanovisko v súvislosti s problémami na Blízkom východe.“³⁶) K oficiálnemu odovzdaniu moci jeho následníkovi došlo vo februári 2012. Druhou hlavou štátu sa stal (ako jediný kandidát volieb) bývalý viceprezident Abdrabbuh Mansur Hadi. Jemen prešiel do „prechodného obdobia“, počas ktorého nový prezident nastolil národné zmierovacie konania. Novej vláde sa však tiež nepodarilo dôjsť ku zmiereniu s Húsiami zo severu, ani s al-Káidou (militantná islamistická a teroristická organizácia) na juhu. Obidve opozičné strany spúšťali početné útoky a obsadzovali čoraz viac teritórií. Okrem toho napätú situáciu zhoršovali zásahy iných štátov zvonka.³⁷ Krajinu čakal dramatický prelom udalostí.

3.1.3 Vzostup Húsiov a coup d'état

Húsiovia dobyli hlavné mesto Sana'a v septembri 2014. Vláda bola oslabená, vojsko nejednotné (rozdelené medzi exprezidenta Saleha a nového prezidenta Hadiho). Povstalci preto zmobilizovali tisícky bojovníkov zo svojej pevnosti v horách a túto príležitosť využili. Ako jedna z najsilnejších ozbrojených skupín v štáte si boli vedomí, že im nikto nemôže brániť v ovládnutí štátu. Na dobytie hlavného mesta im stačili 4 dni. Po celom meste rozostavili kontrolné hliadky, no pôvodnú oslabenú vládu nechali fungovať aj naďalej. Tiež to však nemali jednoduché. Museli čeliť silnej opozícii zo strany al-Káidy – teroristickej organizácii, ktorá sa prihlásila k mnohým útokom a vraždám. Za účelom lepšieho pochopenia danej situácie je potrebné objasniť konanie a základné idey tejto organizácie.

³⁵ DEYOUNG, K.: *Yemen president Saleh to step down; Bahrain acknowledges that crackdown used torture, excessive force*. In: *The Washington Post*. [cit.2020-14-02]. Dostupné na internete: <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/report-torture-excessive-force-used-in-bahrain-crackdown-but-no-iranian-links/2011/11/23/gIQA0OgtoN_story.html>

³⁶ EURÓPSKY PARLAMENT: *Krajiny Perzského zálivu, Irán, Irak a Jemen*. [cit.2020-07-03]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/179/krajiny-perzskeho-zalivu-iran-irak-a-jemen>>

³⁷ GONZALEZ, N.: *Historical factors that contributed to Yemen's uprising*, In: *Academia*. [cit.2020-14-02]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/33606169/Historical_Factors_that_Contributed_to_Yemens_Uprising?sm=b>

3.1.3.1 Al-Káida

Al-Káida, presnejšie jej jemenská odnož AQAP, bola ešte pred vzburou z roku 2011 len malou frakciou, ktorá bojovala hlavne proti Západu, a hoci bola v častom rozpore s centrálnou vládou, nepredstavovala pre krajinu nijakú významnú hrozbu. Avšak, po zlyhanom politickom prechode a následnom prepuknutí občianskej vojny, sa AQAP (rovnako ako IS) javili ako najväčší víťazi, rýchlo sa adaptujúc novej politickej pôde. Pretvorili sa do povstaleckého hnutia, schopného ovládať územia.

Po zabratí hlavného mesta Húsiami sa organizácia ešte viac rozrástla a nabrala silu. Húsíjske hnutie totižto vojensky ovládlo mnohé *sunnitské* územia, umožňujúc tým al-Káide prezentovať sa ako súčasť širšieho *sunnitského* frontu, bojujúceho proti povstalcovi zo severu.³⁸ Bola tvorená *sunnitskými* extrémistami, považujúcimi Húsiov za kacírov. Al-Káide prisahali oddanosť mnohé *sunnitské* kmene za pohorím Rada'a. Verili tomu, že Húsiovia ohrozujú islamskú vieru a nie sú schopní dodržiavať uzatvorené dohody. *Sunnitskí* bojovníci preto považovali za svoju náboženskú povinnosť proti nim bojovať; chceli sa zbaviť *ší'itskej* nadvlády a hoci s al-Káidou v mnohých ohľadoch nesúhlasili, spájal ich spoločný nepriateľ. Práve taktika „nepriateľ môjho nepriateľa je môj priateľ“ umožnila al-Káide nadobudnúť silu. Podľa Húsiov však práve al-Káida spustila náboženský fanatizmus medzi *ší'itmi* a *sunnitmi* (*Zajdí* a *Saláfi*), prelomila kmeňové tradície a začala sa zameriavať na civilistov.³⁹

Po pár týždňoch húsíjskej okupácie vyšlo najavo ich nové spojenectvo s exprezidentom Salehom. Snažili sa aj skonsolidovať médiá a kontrolovať informácie, ktoré vydávajú. V hlavnom meste prevzali kontrolu nad *sunnitskými* mešitami a dosadili si svojich vlastných *imámov*. Modlitby boli zmenené zo *sunnitských* na *zajdské* a do mešít mali možnosť vstúpiť aj ozbrojenci. Húsiovia pôvodne tvrdili, že sú obeťami nespravodlivosti a marginalizácie, teraz ju sami začali šíriť. Začali byť represívnejší voči opozícii. Počet vražd stúpal.

Na juhu krajiny sa taktiež sformoval silný anti-húsíjsky postoj. Aj tam operovala al-Káida; navyše sa chcel južanský ľud stále osamostatniť, požadujúc slobodu a nezávislosť.

³⁸ INTERNATIONAL CRISIS GROUP: *Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base*. [cit.2020-21-02]. Dostupné na internete: <<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base>>

³⁹ BBC NEWS: *Rise Of The Houthis – Full Documentary*. In: *BBC News*. [You Tube]. [cit.2020-09-02]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y7HQRyJDTPo>>

Už vtedy bolo očividné, že politický systém Jemenu je na pokraji kolapsu. Jedna revolúcia na severe, ďalšia na juhu. Jemenské obyvateľstvo sa cítilo cudzie vo vlastnej krajine. Už aj tak slabý štát sa ešte viac začal fragmentovať. Vzostup Húsíov polarizoval ľudí a stále ich tlačil do ešte väčšej vojny.⁴⁰

Onedlho rezignoval predseda vlády a v januári 2015, potom, čo Húsíovia prenikli do prezidentského paláca, abdikoval aj prezident Hadi. Parlament bol rozpustený a z Húsíjskeho revolučného výboru bola vytvorená nová vláda. Hadi odišiel zo Sana'a do mesta Aden, odvolal svoju rezignáciu a Aden vyhlásil za dočasné hlavné mesto Jemenu. Následne utiekol za hranice Saudskej Arábie, ktorú požiadal o vojenskú pomoc v boji proti Húsíom a tá mu vyhovel. Saudská intervencia však len expandovala už dlho prebiehajúcu vojnu, z ktorej sa postupne stával medzinárodný konflikt.

3.1.4 Operácia „*Decisive Storm*“

S úmyslom pomôcť Jemenu v boji proti Húsíom vytvorila Saudská Arábia koalíciu arabských štátov, pozostávajúcu z deviatich krajín Blízkeho východu a Severnej Afriky (zahŕňajúce členské štáty GCC), ktoré sa spojili s cieľom poskytnúť rúcajúcemu sa Jemenu všetku možnú pomoc.⁴¹ Operácia dostala názov „Rozhodujúca búrka“ a začala leteckým bombardovaním zo saudskej strany koncom marca 2015. Jemenský severný sused prisľúbil koalícii 100 vojnových lietadiel a 150 tisíc vojakov.⁴² Nasledovala aj námorná a vzdušná blokáda Jemenu, ktorá viedla k obrovskému nárastu hladomoru a cholery. Vyúsťujúc do obrovskej humanitarnej katastrofy, bola táto vojna mnohými odborníkmi kritizovaná.

Taktiež sa rozoberala otázka legality saudskej intervencie. Tá odôvodňovala svoje konanie tým, že len prišla na pomoc susedovi, po jeho konkrétnej žiadosti zo strany vládnucej authority; a to je podľa medzinárodného práva legálne.⁴³ Prezident totižto volal po intervencii zvonka. Avšak, jeho legitimita je mnohými považovaná za spornú. Nielenže si predĺžil prezidentský mandát bez reálnych volieb a už raz rezignoval, ale dokonca opustil

⁴⁰ BBC NEWS: *Rise Of The Houthis – Full Documentary*. In: BBC News. [You Tube]. [cit.2020-09-02]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y7HQRyJDTPo>>

⁴¹ Členské štáty Arabskej koalície v roku 2015: Saudská Arábia, SAE, Sudán, Bahrajn, Kuvajt, Katar, Egypt, Jordán, Maroko

⁴² ALMASY, S. – HANNA, J.: *Saudi Arabia launches airstrikes in Yemen*. In: CNN. [cit.2020-01-03]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/2015/03/25/middleeast/yemen-unrest/>>

⁴³ DYKE, J.: *Is the Saudi war on Yemen legal?* In: *The New Humanitarian*. [cit.2020-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2015/04/03/saudi-war-yemen-legal>>

svoju krajinu, nad ktorou ani len nemal reálnu moc.⁴⁴ Otázka politickej kontroly nad Jemenom je veľmi diskutabilná a ťažko vysvetliteľná. Avšak, Saudská Arábia mohla justifikovať svoje konanie s tvrdením, že húsíjsky prevrat v Jemene ohrozuje jej vlastnú bezpečnosť, čo by ospravedlnilo jej „obranný útok“. Viacerí však trvajú na tom, že saudské bombardovanie civilných oblastí môže byť posudzované ako genocída.

V apríli 2015 koalícia oznámila ukončenie leteckých náletov s tvrdením, že operácia dosiahla svoje ciele a odstránila húsíjske hrozby voči susedným štátom. Začal sa proces negociácií, hoci boje ešte pokračovali. Spustila sa operácia „Obnovenie nádeje“. Húsíovia si ale stále udržali moc a vládu sa obnoviť nepodarilo. Ich spojenectvo s exprezidentom, alebo „výhodné manželstvo“, ktoré spolu uzavreli, bolo však v novembri 2017 narušené, keď sa Ali Abdullah Saleh snažil vyjednať mier so Saudskou Arábiou. Saleh bol následne rukami Húsíov zavraždený.⁴⁵

Saudské nálety a bombardovanie však neutíchali ani po roku 2015. OSN vyhlásila na obdobie šiestich mesiacov tretí stupeň pohotovosti. Keďže saudské vzdušné nálety zabili tisíce civilistov (čo je považované za hrubé porušenie zákonov vojny), boli organizáciou Humans Rights Watch odsúdené ako vojnové zločiny.

Počas nasledujúcich rokov sa konflikt rozšíril a pohltil celú krajinu. Al-Káida a stúpenci Islamského štátu využili chaotickú situáciu vo svoj prospech a obsadili viacero oblastí na juhu. Posledné dve desaťročia stáli Jemen priveľa.

3.1.5 Ničivé dôsledky vojny

Ak by sa dala jemenská zúfalá situácia zhrnúť v pár slovách, bola by oprávnene nazvaná najhoršou prebiehajúcou humanitárnou krízou na svete. Podľa OSN sa Jemen nachádza na pokraji najhoršieho hladomoru v dejinách za posledných 100 rokov. Nikde na svete nie je viac ľudských životov ohrozených vyhladovaním. Deti aj dospelí trpia podvýživou. Jemen je síce najchudobnejšou arabskou krajinou, avšak vojna ho dostala až na úplný okraj kolapsu.

⁴⁴ DYKE, J.: *Is the Saudi war on Yemen legal?* In: *The New Humanitarian*. [cit.2020-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2015/04/03/saudi-war-yemen-legal>>

⁴⁵ KHASHOGGI, J.: *With Ali Abdullah Saleh's death, Saudi Arabia is paying the price for betraying the Arab Spring*. In: *The Washington Post*. [cit.2020-21-02]. Dostupné na internete: <<https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2017/12/05/with-ali-abdullah-salehs-death-saudi-arabia-is-paying-the-price-for-betraying-the-arab-spring/>>

Po troch rokoch od zasiahnutia saudskoarabskej koalície spravila OSN prieskum a reportáž priamo v centre diania a ukázala svetu, ako prežíva jemenský ľud. Na základe zistených údajov skutočne vidíme Jemen ako rúcajúci sa štát. Mena sa zrútila, cena jedla rapídne stúpila. Jedlo je v tejto vojne zbraňou. Delia si ho húsíjske sily, kontrolujúce hlavné mesto, a Arabská koalícia, ktorá naň útočí. Vyplácanie miezd je už minulosťou. Jedinou záchranou pre jemenský ľud je ukončenie vojny. Vojny, ktorá sa začala ako občianska, no dnes je už len bojom o moc. So začiatkom dvadsiateho prvého storočia už bolo pre OSN nepredstaviteľné, že by nejaká krajina musela čeliť takému hladomoru, s akým v minulosti bojovali mnohé chudobné štáty. A predsa sme dnes jeho svedkami. Ľudia sa cítia opustení a pýtajú sa, prečo ich svet nechal tak dlho trpieť. Jemenská vojna bola mnohými nazvaná „zabudnutá“, ale pravdou je, že je svetom ignorovaná.⁴⁶

Vojna trhá Jemen na kusy a jeho obyvatelia sú uväznení uprostred, čelia hladu, chorobám a ekonomickému kolapsu. Koncom roka 2019 hlásili monitorovacie projekty už vyše 100 tisíc úmrtí (priamo spojených s vojnou), v rámci ktorých bolo 12 tisíc civilistov. Samotný rok 2019 (v poradí druhý najúmrtnejší) stál Jemen 23 tisíc životov. Ďalšie tisíceky zomreli kvôli hladu a chorobám. 24 miliónov obyvateľov Jemenu, tvoriacich približne 80 % populácie, potrebuje ochranu a humanitárnu pomoc. Odhaduje sa, že 2 milióny detí sú vážne podvyživené.⁴⁷

Ľudia z najkonfliktnejších zón utiekli na vidiek. Navyše sa jemenské prístavy uzavreli, čo je pre tak chudobnú krajinu, importujúcu 90 % svojich potravinových zásob, veľmi nebezpečné. Saudská Arábia uvalila ešte v roku 2017 embargo na dovoz, v snahe zabrániť Iránu, aby Húsíom posielal zbrane. Táto brutálna kampaň len situáciu zhoršila.⁴⁸ Okrem dovozu jedla sa obmedzil aj dovoz paliva a zdravotných zásob. Podľa Mercy Corps chýba vyše 18 miliónom ľudí pitná voda a hygienické zariadenia,⁴⁹ čo zvyšuje riziko nákazy. V posledných rokoch prežíva štát najväčšie ohniská cholery a podľa štúdií WHO z roku

⁴⁶ GUERIN, O.: *On the brink of 'worst famine in 100 years'*. In: *BBC News*. [cit.2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=bTrUPeGMMFc>>

⁴⁷ BBC NEWS: *Yemen crisis: Why is there a war?* [cit.2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>>

⁴⁸ WARD, C.: *In Yemen, the markets have food, but children are starving to death*. In: *CNN*. [cit.2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/2017/12/19/middleeast/yemen-intl/index.html>>

⁴⁹ MERCY CORPS: *Quick facts: What you need to know about the crisis in Yemen*. [cit.2020-17-03]. Dostupné na internete: <<https://europe.mercycorps.org/en-gb/blog/quick-facts-yemen-crisis>>

2018 sa od apríla 2017 vyšplhal počet podozrivých alebo potvrdených prípadov nákazy na 1,2 milióna.⁵⁰

Vojna v Jemene sa nazýva „zabudnutá“, keďže sa len veľmi málo novinárom podarilo dostať do krajiny, aby o situácii podali správy. Bráni im v tom Saudská Arábia. Pre nedostatok informácií môže byť pre mnohých prekvapením, že najviac Jemenčanov nezmiera kvôli bombardovaniu, ale práve kvôli tejto humanitárnej kríze, zapríčinennej vojnou. Jemen netrpí hladomorom kvôli nepriaznivým prírodným podmienkam a suchám. Trpí kvôli nešťastiu, spôsobeného človekom. Po návšteve hlavného mesta šéf Medzinárodného Červeného Kríža vyhlásil, že „*Jemen po piatich mesiacoch vyzerá ako Sýria po piatich rokoch.*“⁵¹

Jemenská vojna je často nazývaná aj „tichá“. A pritom krajina zúfalo volá o pomoc. „Svet nechal Jemen zomrieť“, napísal v roku 2018 National Geographic, ukazujúc sériu fotiek jemenských civilistov, prenášaných do lokálnych nemocníc a slabé deti, bojujúce o život.⁵²

V roku 2018 bol Jemen považovaný za jedno z najnebezpečnejších miest pre život. Neutíchajúca brutalita znamená, že deti sú neustále vystavené extrémnemu násiliu, čím sa u nich zvyšuje riziko psychickej ujmy. Ľudia žijú v permanentnom strachu z bombardovania. A vojna stále neutícha. Pozrime sa na ňu však aj z globálnejšieho hľadiska.

3.2 Medzinárodné implikácie, cesta k zmiereniu

História Jemenu bola od nepamäti poznačená vonkajšími, zahraničnými zásahmi, márne sa pokúšajúcimi zvládnuť komplexnosť politiky krajiny. Jemenská civilná vojna, ktorá začala v roku 2004 a zintenzívnela v roku 2014 v kontexte Arabskej jari, sa často považuje za súčasť širšieho regionálneho konfliktu medzi *ší'itmi* a *sunnitmi*. Ako sme už načrtli vyššie, počnúc povstaniami v horách Sa'dah v roku 2004 sa jemenská vláda snažila zdiskreditovať húsíjske hnutie, vykresľujúc ich ako iránskych agentov, snažiacich sa znova nastoliť v Jemene *zajdský imámát*. Keď Saudská Arábia v roku 2009 spustila svoje prvé anti-

⁵⁰ TALMAZAN, Y.: *Yemen crisis: Three stats that reveal the scale of world's worst humanitarian crisis*. In: NBC News. [cit.2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.nbcnews.com/news/world/yemen-crisis-three-stats-reveal-scale-world-s-worst-humanitarian-n923741>>

⁵¹ COCKBURN, A.: *Acceptable Losses*. In: *Harper's Magazine*. [cit.2020-17-03]. Dostupné na internete: <<https://harpers.org/archive/2016/09/acceptable-losses/>>

⁵² STROCHLIC, N.: *The World Has Left Yemen to Die*. In: *National Geographic*. [cit.2020-17-03]. Dostupné na internete: <<https://www.nationalgeographic.com/magazine/2018/08/dispatches-yemen-health-crisis/>>

húsíjske intervencie, jej kroky boli arabskou medzinárodnou mienkou interpretované hlavne ako pokus o zastavenie šírenia iránskeho vplyvu v Jemene. Irán figuroval vo všeobecnej verejnej mienke ako podporovateľ húsíjskeho povstania, i keď rozsah jeho podpory je sporný. Tak či onak, jemenský konflikt postupne začal byť vnímaný ako veľmi komplexná „zástupná vojna“ medzi Iránom a Saudskou Arábiou, mnohými zľahčovaná alebo ignorovaná.⁵³ A práve to nás vracia späť k našej otázke. Bol skutočne náboženský faktor (a teda spor medzi *ší'itmi* a *sunnitmi*) tak kľúčový pre vznik konfliktu, alebo sa zaň len ukryli skutočné záujmy zainteresovaných hráčov? Do akej hĺbky siahajú saudskoarabské a iránske poháňajúce nitky a aké ciele mohli tieto mocnosti arabského sveta sledovať? A kde v rámci konfliktu stoja iné svetové veľmoci? Prečo a ako sa teda zo zdanlivej občianskej vzbury stala krutá vojna medzinárodných rozmerov?

3.2.1 Saudská Arábia vs Irán: Nová studená vojna

Saudská Arábia a Irán, ideologickí lídri islamských vetiev *sunna* a *ší'a*, boli už od nepamäti hlavnými hráčmi na Arabskom polostrove. Nikdy si však priamo nevyhlásili vojnu. Namiesto toho podporovali protistojace bojujúce strany v rôznych konfliktoch arabského sveta, vyostrujúc tým už beztak vážne spory. Bojovali teda nepriamo, prostredníctvom „zástupných vojen“, napríklad v Iraku a Sýrii. Týmto štátom bolo znemožnené normálne fungovanie, keďže do ich vnútorných záležitostí bolo zasahované zvonka. Tieto občianske vojny však predstavovali lákavé príležitosti pre dve najväčšie arabské mocnosti, ktoré síce nebojujú o vedúce postavenie vo svete (čo bolo hlavným záujmom 40-ročnej Studenej vojny medzi USA a ZSSR), ale skôr o vplyv v regióne Blízkeho Východu.⁵⁴

Pôvodný ideologický rozpor medzi prevažne *sunnitskou* Saudskou Arábiou a *ší'itským* Iránom by nebol býval ani taký závažný, keby po revolúcii v roku 1979 nezačal Irán silno podporovať *ší'itske* menšiny v susedných štátoch v zvrhnutí ich vlád, následkom čoho napätie medzi týmito dvoma krajinami zosilnelo. Irak, rozprestierajúci sa presne medzi nimi, im slúžil ako nárazníková zóna. Situácia sa znova zmenila v roku 2003, keď sa americký prezident rozhodol zasiahnuť v Iraku, nepriamo tým rozpútavajúc irackú občiansku vojnu. Irán začal podporovať *ší'itských* bojovníkov, zatiaľ čo Saudská Arábia posielala zbrane *sunnitom*. Po vojne v Iraku sa postupne spustili už spomínané protesty Arabskej jari

⁵³ LOUËR, L.: *Sunnis and Shi'a*. 2017. s.96, s.102

⁵⁴ VOX: *The Middle East's cold war, explained*. In: Vox. [You Tube]. [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=veMFCFyOwFI>>

v štátoch Blízkeho východu a Severnej Afriky. Dvaja úhlavní nepriatelia, neustále si chrániaci svoje vlastné záujmy, sa zvonka zapojili do mnohých občianskych vojen a dodnes bojujú o moc.⁵⁵ Ťahajú skutočne aj nitky v Jemene?

3.2.1.1 Jemenská „zástupná“ vojna

Niet pochýb o tom, že motto, ktoré začal hlásať Husajn Húsí v roku 2004 odkazovalo na Iránsku revolúciu z roku 1979. Húsíovia šíрили rovnakú nenávisť voči Amerike a Izraelu ako Irán, no počas šiestich vojen v rokoch 2004 až 2010 sa nikomu nepodarilo získať dôkazy o priamej iránskej podpore. Samotní povstanci popierali, že by boli iránskymi spojencami, i keď verejne priznali, že je Irán ich ideologickým priaznivcom. Očividne sa Húsíovia stavali k iránskej pomoci pragmaticky. Boli ochotní ju prijať aj s posiadanými zbraňami, pretože im to vyhovovalo.⁵⁶

Po tom, čo húsíjske sily prevzali moc nad hlavným mestom Sana'a, vyhlásil Irán plnú podporu novo nastolenej vláde. Túto skutočnosť považovali mnohí ako „ďalšie hlavné mesto, ktoré padlo do rúk Iránu“. Objavila sa však aj taká myšlienka, že množstvo iránskej podpory smerovanej Húsíom nie je ani zďaleka také veľké, ako sa zdá. Jedna teória hovorí, že Iránu stačilo len vytvoriť dojem, že posielal veľké množstvo zbraní a vojenských poradcov, pretože sa tým zvyšuje vnímanie jeho dôležitosti a vplyvu v regióne. Navyše, priame a veľmi nákladné zapojenie sa Saudskej Arábie do jemensej vojny môže byť pre Irán uspokojujúce. Takto totižto jeho úhlavný nepriateľ sústredí svoju vojenskú silu a financie do južnej časti Arabského polostrova a Irán sa môže zamerať na dosahovanie svojich cieľov v iných štátoch. Okrem toho je saudskoarabská intervencia v Jemene, ako sme už spomínali, mnohými považovaná za pôvodcu humanitárnej katastrofy, ku ktorej značne prispela svojimi náletmi a blokádami.⁵⁷ „*Mlčanie zo strany OSN a medzinárodného spoločenstva je muníciou pre vrahov,*“ cituje americký denník The Independent jemenského hovorecu povstaleckej vlády, po saudskom nálete v roku 2016, ktorý zasiahol pohrebný sprievod a zabil 140 civilistov.⁵⁸ Nielenže začal byť jemenský severný sused mnohými

⁵⁵ VOX: *The Middle East's cold war, explained*. In: Vox. [You Tube]. [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=veMFCFyOwFI>>

⁵⁶ KENDALL, E.: *Iran's fingerprints in Yemen, Real or imagined?* In: Atlantic Council. [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2017/10/Irans_Fingerprints_in_Yemen_web_1019.pdf>

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ KENTISH, B.: *Saudi-led coalition in Yemen accused of 'genocide' after airstrike on funeral hall kills 140*. In: The Independent. [cit.2020-01-04]. Dostupné na internete:

odborníkmi vnímaný ako agresor, neustále bombardujúci bezbranný Jemen, ale Iránu sa naskytla príležitosť prevziať na seba bremeno humanitárnej pomoci. Irán viackrát obvinil Saudskú Arábiu zo spáchaných vojenských zločinov.

Územie Jemenu je očividne oveľa dôležitejšou oblasťou záujmu pre Saudskú Arábiu, než pre Irán, vyplývajúce hlavne z toho, že s ním Saudské kráľovstvo zdieľa hranice. Jemenský severný sused považuje nestabilnú situáciu v Jemene za veľmi vážnu a týkajúcu sa aj saudskej národnej bezpečnosti. Saudi veria, že Irán pre nich predstavuje reálnu hrozbu a snažia sa všetkými možnými spôsobmi zabrániť šíreniu jeho vplyvu na Blízkom Východe. Naopak, pre Irán je jemenská otázka oveľa menej znepokojivá, keď zvážime, že ich podpora Húsióv je v porovnaní so saudskou pomocou len symbolická a svoju pozornosť orientujú skôr na Irak či Libanon.⁵⁹ I keď, mnohí by mohli argumentovať tým, že by Jemen mohol Iránu priniesť strategickú výhodu. Keďže sa vyše 35 % jeho populácie hlási k ší'itskej odnoži islamu, mohla by byť na jeho území vybudovaná vojenská základňa, slúžiaca na operácie proti Saudskej Arábii.⁶⁰ Od saudskej intervencie sa však Irán snažil o mierové rokovania a verejne poprel, že by jemenským povstalcom posielal zbrane.

Podľa USA však už od roku 2012 začali vychádzať na povrch rôzne dôkazy o iránskych zbraniach, posielaných do Jemenu. V roku 2013 bola zadržaná iránska loď, prenášajúca 40 ton vojenských zásob, určených pre húsijske sily. Navyše vraj Spojené štáty vypátrali Iránsku revolučnú stráž, poskytujúcu výcvik povstalcom v horách Sa'dah. Po obsadení hlavného mesta (podľa nich) húsijské sily uzavreli dohodu s Iránom o pravidelnej leteckej linke medzi dvoma hlavnými mestami a dohodli sa na ďalšej kooperácii.⁶¹ V nasledujúcich rokoch boli zadržané ďalšie lode, prenášajúce zbrane v Arabskom mori. Žiaľ, kvôli nedostatku dôkazov, nebolo možné potvrdiť, či zbrane skutočne smerovali z Iránu do Jemenu.

<<https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/yemen-air-strike-bomb-kills-140-saudi-arabia-usa-white-house-a7352386.html>>

⁵⁹ KENDALL, E.: *Iran's fingerprints in Yemen, Real or imagined?* In: *Atlantic Council*. [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2017/10/Irans_Fingerprints_in_Yemen_web_1019.pdf>

⁶⁰ REARDON, M.: *Saudi Arabia, Iran and the 'Great Game' in Yemen*. In: *Aljazeera*. [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/09/saudi-arabia-iran-great-game-ye-201492984846324440.html>>

⁶¹ FEIERSTEIN, G.: *Iran's Role in Yemen and Prospects for Peace*. In: *The Iranian Primer*. [cit.2020-01-04]. Dostupné na internete: <<https://iranprimer.usip.org/blog/2018/dec/05/iran's-role-yemen-and-prospects-peace>>

Iránska účasť v jemenskom konflikte je nespochybniteľná, avšak dokázať rozsah jej podpory je náročné. Krajina sa totižto zmieta v obzvlášť neprehľadnej situácii. Podľa slovenského Denníka N, už „*analytici [...] dlhšie upozorňovali na to, že si regionálne mocnosti ako Saudská Arábia a Irán môžu z Jemenu spraviť bojisko.*“⁶² Dôkazy proti Iránu sú však skôr sugestívne. V roku 2017 OSN vyhlásila, že sa nikomu nepodarilo predložiť dostatočné dôkazy o tom, že by vláda Iránskej islamskej republiky priamo vo veľkom meradle posielala Jemenu zásoby zbraní.⁶³

Ako sme mohli vidieť, počiatkový ideologický konflikt v Jemene prerástol v komplikovanú vojnu medzinárodných meradiel. Saudská Arábia a Irán sa znova (ako už mnohokrát v minulosti) postavili na protichodné bojujúce strany a jemenské spory zintenzívnili. Ich vzájomná studená vojna sa tak preniesla do ďalšej chudobnej krajiny, zmietanej v obavách z budúcnosti. Namiesto toho, aby prišla reálna pomoc zvonka, sa zahraničnými zásahmi konflikt vystupňoval a jeho ukončenie je dodnes v nedohľadne. Je zjavné, že v danej problematike nejde zúčastneným stranám arabského sveta o nastolenie mieru v Jemene do takej miery, v akej sú ich činy poháňané vlastnými politickými záujmami. Arabské mocnosti však nie sú jedinými medzinárodnými aktérmi, zapletenými do jemenskej krízy. Rozhodujúce opraty držia aj veľmoci oveľa vzdialenejšie.

3.2.2 Moc USA a ich zanechané stopy v Jemene

Ako sme už spomínali vyššie, pre krajiny Blízkeho východu, a obzvlášť pre štáty Perzského zálivu, je stabilná vláda v Jemene kľúčová. Majú strach z iránskeho vplyvu v regióne Arabského polostrova, vrátane jeho nukleárnych ambícií. Po tom, čo sa regionálne mocnosti ponáhľali kryť chrbát bojujúcim stranám, sa však do jemenského konfliktu zapojili aj ďalší hráči, zamotávajúc tým situáciu ešte viac. Spojené štáty americké boli už dlhodobým spojencom Saudskej Arábie a pomáhali koalícii arabských štátov, poskytujúc jej spravodajskú podporu a zbrane. Pre lepšie pochopenie americkej roly v tejto vojne sa však vráťme pár desaťročí do minulosti.

⁶² ČOKYNA, J.: *Šiiti, suniti, al-Káida aj Islamský štát. Arabi spustili boj o chaotický Jemen.* In: *Denník N*. [cit.2020-04-04]. Dostupné na internete: <<https://dennikn.sk/83604/arabske-staty-spustili-nalety-na-jemen-chaos-v-krajine-mozu-len-prehlbit/%20>>

⁶³ KENDALL, E.: *Iran's fingerprints in Yemen, Real or imagined?* In: *Atlantic Council*. [cit.2020-04-04]. Dostupné na internete: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2017/10/Irans_Fingerprints_in_Yemen_web_1019.pdf>

Ešte pred začiatkom občianskej vojny mali USA na území Jemenu rozmiestnené vojenské jednotky, pomáhajúce vláde v boji proti al-Káide. Táto svetová veľmoc prejavovala vždy veľmi silný záujem o bezpečnosť obchodných činností v tomto regióne, hlavne čo sa týka prepravy ropy. Rovnako ako pre iné západné mocnosti, je pre Spojené štáty sloboda plavby v zálive kľúčová. Už niekoľkokrát v minulosti poslali do vôd Adenského zálivu svoje námorné jednotky, aby zabránili vojenským či teroristickým hrozbám v oblasti.⁶⁴ Jemen však stratil ako saudskoarabskú, tak aj americkú podporu po tom, čo sa k nim odmietol pripojiť v boji proti Iraku začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Situácia v Jemene mala len o pár rokov neskôr znova pritiahnuť americkú pozornosť.

Viacere zdroje uvádzajú, že jemenský exprezident Ali Abdullah Saleh začal dostávať americké zbrane na boj proti Húsiom už tesne po prvých húsijských povstaniach a po spustení ich anti-amerického, anti-izraelského sloganu. Po vražde Husajna Húsiho nasledovalo šesť brutálnych vojen, do ktorých sa na Salehovu žiadosť pripojila v roku 2009 aj Saudská Arábia. Navyše, jemenský vtedajší prezident priamo požiadal Spojené štáty o financovanie, s tvrdením, že je jeho autorita je podkopávaná Iránom.⁶⁵ Saudská Arábia začala s masívnym nakupovaním amerických zbraní, čím prispela k zvýšeniu celkového amerického exportu. Pre USA to bolo výhodné. Predali lietadlá, helikoptéry, bomby a rakety v hodnote 60 miliárd dolárov, čo vošlo do dejín ako doposiaľ najväčší predaj zbraní v americkej histórii.

Keď v máji 2015 vyhlásila Saudská Arábia začiatok vojenskej intervencie arabskej koalície, Bezpečnostná rada OSN ich konanie schválila. Avšak, americká vláda bola frustrovaná z toho, ako rýchlo Saudi zasiahli bez podloženia dlhodobej stratégie. Napriek americkému skepticizmu schválila vláda vtedajšieho prezidenta Baracka Obamu predaj zbraní vo výške 1,29 miliárd amerických dolárov Saudskému kráľovstvu. Ku koncu Obamovej vlády sa zvýšil počet predaných zbraní, ktoré predstavovali hodnotu prevyšujúcu 115 miliárd dolárov, čo dovtedy žiaden iný prezident neponúkol.⁶⁶ Prekvapivo však USA

⁶⁴ MCLAUGHIN, E. – MARTINEZ, L.: *The US Role in Yemen: What You Need to Know*. In: *ABC News*. [cit.2020-10-04]. Dostupné na internete: <<https://abcnews.go.com/International/us-role-yemen/story?id=42780004>>

⁶⁵ NIARCHOS, N.: *How the U.S. is making the war in Yemen worse*. In: *The New Yorker*. [cit.2020-10-04]. Dostupné na internete: <<https://www.newyorker.com/magazine/2018/01/22/how-the-us-is-making-the-war-in-yemen-worse>>

⁶⁶ Ibid.

podpisali nukleárny dohovor s Iránom, čím sa ešte viac zamotali do komplexností regionálneho konfliktu.

Pred vojnou bol Jemen najchudobnejšou krajinou v regióne, závislej na importe jedla. Po vyhlásení námornej blokády koalíciou arabských štátov začal bojovať s hladomorom. Kroky jemenských „spojencov“ uvrhli krajinu do najhoršej humanitárnej krízy, a predsa USA a Veľká Británia (okrem iných západných mocností) aj naďalej pokračovali v podpore operácii, posielajúc zbrane a logistiku. Bez zahraničnej pomoci by Saudská Arábia nedokázala viesť túto vojnu. So stúpajúcim množstvom obetí sa ale zo strany Spojených štátov objavili pochybnosti ohľadne poskytovanej podpory Saudskému kráľovstvu. Zločiny páchané na civilistoch boli také veľké, že USA začali zastavovať svoje dodávky rakiet. Saudská koalícia Jemen ničila. Páchala vojnové zločiny.⁶⁷ Saudsko-americké vzťahy na chvíľu ochladli.

Situácia sa zmenila po zvolení amerického prezidenta Donalda Trumpa v roku 2016. Jeho prioritou nebola pomoc Jemenu, ale skôr udržanie dobrých vzťahov so Saudskou Arábiou. So zmenou amerického prezidenta sa spojenectvo týchto dvoch štátov zmenilo z „potrebného diplomatického zla“ na skutočne priateľské.⁶⁸ Donald Trump znova obnovil dodávku rakiet a uskutočnil predaj zbraní v hodnote 110 miliárd dolárov, výmenou za výhodné podmienky v oblasti obchodu ropy (ktorá je saudskoarabskou najväčšou exportovanou komoditou). Saudská Arábia bola odrazu jedným z najväčších odoberateľov amerických zbraní a jedným z najväčších importérov zbraní na svete. Mnoho Američanov vinilo svoju vládu za zhoršujúcu sa humanitárnu situáciu v Jemene. V Senáte dokonca odznelo, že *„...jemenský horor je spôsobený americkým rozhodnutím umožniť bombardovanie [...] a schvaľovaním saudskej stratégie, úmyselne využívajúcej choroby, hladomor a stiahnutie [svojej] humanitárnej pomoci ako taktiku.“*⁶⁹ Americký prezident však odmietol dodávky zbraní zastaviť. Spojené štáty sa stali hlavným sponzorom nešťastí, ktoré Jemen prežíval. Arabská koalícia bola len jej realizátorom.

⁶⁷ NIARCHOS, N.: How the U.S. is making the war in Yemen worse. In: *The New Yorker*. [cit.2020-10-04]. Dostupné na internete: <<https://www.newyorker.com/magazine/2018/01/22/how-the-us-is-making-the-war-in-yemen-worse>>

⁶⁸ SAFI, M.: *Understanding U.S. Involvement in Yemen's 'Forgotten War'*. In: *National Review*. [cit.2020-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nationalreview.com/2018/11/yemen-civil-war-american-involvement-under-increasing-scrutiny/>>

⁶⁹ JILANI, Z.: *Congress votes to say it hasn't authorized war in Yemen, yet war in Yemen goes on*. In: *The Intercept*. [cit.2020-13-04]. Dostupné na internete: <<https://theintercept.com/2017/11/14/congress-yemen-war-unauthorized/>>

Je dôležité si uvedomiť fakt, že za americkou prítomnosťou v Jemene stojí veľa peňazí. Jemenská neospravedlniteľná vojna je dnes skutočne najničivejším medzinárodným konfliktom, i keď sa jej nevenovala taká pozornosť, akú by si zaslúžila. Jej krutosti sa dejú, pretože im to medzinárodná scéna a verejnosť umožnila. Podľa rodenej Jemenčanky, Shireen Al-Adeimi, asistentky na Michiganskej štátnej univerzite, sa USA, rovnako ako Kanada, Veľká Británia, či Francúzsko, zapojili do vojny kvôli peniazom. Podľa nej si „Saudi nevyrábajú vlastné zbrane. Spoliehajú sa na všetky tie zbraňové dohody“, ktoré uzavreli s inými štátmi a sú ochotní dať veľa peňazí za ich nákup zo zahraničia. Ekonomika USA z exportu zbraní profituje. Môže z toho vytážiť veľa peňazí, a to je dôvodom, prečo sú Spojené štáty v Jemene.⁷⁰ Univerzitná pracovníčka v rozhovore pre CNN pokračovala s tým, že by saudskoarabská koalícia nebola schopná útokov bez amerických zbraní, logistiky a poradcov. Jemenský ľud sa tak stal obeťou vo vojne mocností, s tým, že USA poskytujú peniaze a zbrane na udržanie najhoršej humanitárnej krízy vo svete. Jemen sa už síce zmieta vo vojne, ale občianskej. A občianska vojna by nikdy nebola spôsobila toľko úmrtí nevinných ľudí. Konflikt by nikdy nedosiahol takého vážneho stupňa bez zahraničnej intervencie. Jemenský ľud nežiadal o americkú „pomoc“. Jediné, čo posledné roky chce, je, aby ich Američania a saudskoarabská koalícia prestali bombardovať.

3.2.3 Situácia v Jemene dnes

Po rokoch neutíchajúcich bojov už viaceré svetové mocnosti zastavili dodávky svojich zbraní do Saudskej Arábie. USA v nej však stále pokračovali, porušujú tým Zmluvu o obchode so zbraňami z roku 2006, ktorá má za cieľ presadiť mier vo svete a kontrolovať medzinárodný obchod so zbraňami. V roku 2019 ale vyšlo na povrch, že sa americké zbrane dostali do rúk al-Káidy a húsíjskych bojovníkov, ohrozujúc tým americkú pozíciu vo vojne. Podľa denníka CNN, práve saudskoarabská koalícia predala zbrane proti-bojujúcej strane, čím vážne porušila dohodu s USA.⁷¹ Vznikli tak obavy z otázky, do akej miery majú Spojené štáty americké pod kontrolou svoje vlastné zbrane.

⁷⁰ THINK (OPINIONS, ANALYSIS, ESSAYS): *Detailing America's role in the world's worst crisis with Shireen Al-Adeimi: podcast & transcript*. [cit.2020-13-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nbcnews.com/think/opinion/detailing-america-s-role-world-s-worst-crisis-shireen-al-ncna906286>>

⁷¹ ELBAGIR, N. et al.: *Exclusive Report: Sold to an ally, lost to an enemy*. In: CNN. [cit.2020-16-04]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/interactive/2019/02/middleeast/yemen-lost-us-arms/>>

V minulom roku nastal prevrat v saudsko-amerických vzťahoch. Prezident Donald Trump vyhlásil, že Amerika nepotrebuje ropu a plyn z Blízkeho východu, ale že dokáže byť v tomto ohľade samostatná. Zaznamenala sa tým ďalšia zmena v geopolitike Blízkeho východu. Spojené arabské emiráty už totižto v poslednom roku znížili počet svojich vojenských jednotiek v Jemene a snažili sa vylepšiť ich vlastné vzťahy s Iránom. Ich nová stratégia je „mier na prvom mieste“, čo dáva Jemenu nádej na ukončenie vojny.⁷² V polovici minulého roka SAE oficiálne oznámili, že sa z vojny sťahujú. Ďalší saudský spojenec, Egypt, čelil v minulom roku povstaniam a chaosu. Arabská koalícia sa tým destabilizovala a tieto udalosti dali Saudskej Arábii znamenie, že je čas vojnu ukončiť.⁷³ Naproti tomu si Irán naďalej upevňoval pozíciu v regióne.

Situácia a front v Jemene sa za posledný rok skoro nezmenili. Zrážky a bombardovanie zo strany arabskej koalície pokračovali. Húsíjske sily si udržali kontrolu hlavného mesta, zatiaľ čo vláda prezidenta Hadiho a strana STC ovláda Aden a južnú časť krajiny. Avšak, medzi STC a silami lojálnymi prezidentovi Hadimu, vznikli rozbroje. STC sa snažila o presadenie myšlienky odštiepenia sa od severného Jemenu. Hoci sa strany ešte koncom roku 2019 dohodli na delbe moci, po pár mesiacoch ju porušili a obnovili boje.⁷⁴

Začiatkom roka 2020 zasiahla Jemen, rovnako ako celý zvyšok sveta, pandémia COVID-19. V slede týchto udalostí vyhlásila v apríli Saudská Arábia dvojtyždňové zastavenie paľby. Húsíjske sily ňou boli navyše priamo pozvané na mierové jednanie. Saudskej Arábii sa doposiaľ nepodarilo vyhrať vojnu a pandémia Korona vírusu môže pre ňu predstavovať ideálnu príležitosť na ukončenie bojov, bez straty národnej hrdosti.⁷⁵

3.2.4 Zahraničná pomoc

Bolo by nespravodlivé povedať, že zapojenie sa iných krajín do jemenského konfliktu prinieslo iba negatíva. Mnoho štátov z celého sveta sa spojilo, aby podporilo jemenský ľud v prekonaní humanitárnej katastrofy, v ktorej sa ocitol. Za rok 2018 boli najväčšími darcami do OSN výzvy na podporu Jemenu Saudská Arábia a Spojené arabské emiráty (i keď práve

⁷² BRADLEY, J. R.: *The alliance between America and Saudi Arabia is over*. In: *Spectator*. [cit.2020-20-04]. Dostupné na internete: <<https://spectator.us/alliance-between-america-saudi-arabia-over/>>

⁷³ HARB, I. K.: *Saudi Arabia is preparing to end the war in Yemen*. In: *Aljazeera*. [cit.2020-20-04]. Dostupné na internete: <<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/saudi-arabia-preparing-war-yemen-200412155912401.html>>

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

tieto štáty boli na čele útokov), po ktorých nasledovali USA, Kuvajt a Veľká Británia.⁷⁶ Peniaze putovali do rôznych OSN agentúr (ako UNOCHA, UNICEF, WHO) a do iných medzinárodných organizácií. Napriek množstvu posielanej pomoci sa jej k obyvateľom dostávalo ťažko, práve kvôli saudskej blokáde. Dodanie humanitárnej podpory je počas prebiehajúcej vojny obzvlášť náročné. Veľká časť infraštruktúry, vrátane ciest a mostov bola vojnou zničená, obyvatelia nemali palivo a okupované územia húsíjskymi silami boli neprístupné. Viaceré agentúry už roky pomáhajú rodinám v núdzi, poskytujúc zdravotnú pomoc a posielať im jedlo, čistú vodu, hygienické pomôcky a privážajú palivo. Taktiež poskytujú deťom vzdelanie a očkujú ich. Agentúry OSN pridelujú núdzové prístrešie vysídleným Jemenčanom, ktorí museli opustiť svoje domovy. Humanitárna pomoc sa zameriava aj na rozvinutie zdravotného systému v krajine, na zvýšenie pracovných príležitostí a na obnovu základných služieb.⁷⁷

Prvá a jedna z najväčších medzinárodných organizácií, pracujúcich v Jemene, je Save the Children, operujúca v krajine už vyše 50 rokov. Zameriava sa na pomoc deťom, na ochranu ich práv, poskytujúc im vzdelanie, potravu, zdravotnú pomoc. Pracuje na liečení cholery a iných smrteľných chorôb a podporuje školy a nemocnice.⁷⁸ Iné medzinárodné organizácie, ako Lekári bez hraníc (Doctors Without Borders), či Medzinárodný záchranný výbor (International Rescue Committee) poskytujú lekársku podporu, lieky a odbornú prípravu. Prítomný je aj medzinárodný výbor Červeného kríža.

Ako sme mohli vidieť, občiansky konflikt, javiaci sa ako čisto náboženský spor medzi dvoma vetvami islamu, sa v dôsledku medzinárodných zásahov znásobil a prešiel do obrovských a tragických rozmerov. Nielenže sa Jemen stal ďalším z mnohých bojísk dvoch významných štátov arabského sveta, t. j. Saudskej Arábie (s koalíciou arabských štátov) a Iránu, ale do vojny sa postupom času zapojili aj iní svetoví hráči, ako USA, Veľká Británia, Francúzsko, Španielsko, a. i., posielajúc zbrane Arabskej koalícii na boj proti Húsíom. Jemenská nekončiaca vojna si po rokoch vyžiadala milióny mŕtvych, a to hlavne civilistov. Kvôli saudskej námornej a vzdušnej blokáde sa znížil dovoz potravín (na ktorom je jemenský ľud závislý) o 30 %. Viedlo to k masívnemu rozšíreniu cholery a iných

⁷⁶ GOODMAN, J.: *Yemen war: Billions in aid, but where's it going?* In: *BBC News*. [cit.2020-22-04]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46469168>>

⁷⁷ BUCCI, A.: *Conflict in Yemen: How you can support UN efforts to help families in crisis*. In: *United Nations Foundation*. [cit.2020-21-04]. Dostupné na internete: <<https://unfoundation.org/blog/post/conflict-in-yemen-how-you-can-support-un-efforts-to-help-families-in-crisis/>>

⁷⁸ SAVE THE CHILDREN: *Yemen*. [cit.2020-21-04]. Dostupné na internete: <<https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/where-we-work/greater-middle-east-eurasia/yemen>>

smrteľných chorôb. Vyše 24 miliónov obyvateľov sa ocitlo v núdzi, potrebujúc humanitárnu pomoc. Systém zdravotnej starostlivosti sa zrútil a krajina sa ocitla na pokraji kolapsu. Katastrofická humanitárna kríza vyústila do najhoršieho hladomoru, aký svet nevidel za posledných 100 rokov. Saudské bombardovanie viedlo k vlne migrácie a k miliónom vysídlených ľudí. Drvivá väčšina obyvateľstva zrazu nemala prístup k pitnej vode, počet podvyživených detí stúpol na 2 milióny a v najchudobnejšej krajine Blízkeho východu nastala najväčšia núdza potravín na svete. V dôsledku blokády a kolapsu jemenskej meny cena potravín tak stúpila, že zúfalé a chudobné obyvateľstvo si ich nemôže dovoliť. Okrem toho dnes Jemen trápia aj klimatické zmeny, ktoré priniesli krajine suchá a v posledných mesiacoch aj pandémiu COVID-19.

Záver

*„Nikdy nemôže byť mier medzi
národmi, pokiaľ nie je najprv poznané,
že skutočný mier leží v duši mužov.“*

– Siouxké príslovie

V práci sme poukázali na komplexnosť fenoménu jemenského konfliktu, ktorý zahŕňa mnohé spleť vztťahov a udalostí. V úvode bakalárskej práce bol stanovený jej základný cieľ, a to ozrejmienie okolností, ktoré prispeli k jemenskej kríze. Práca sa snažila objasniť dôvody, priebeh a následky vojny, ktorá je dnes pôvodcom najväčšej humanitárnej krízy sveta. Berúc do úvahy, že skutočnosti jemenského konfliktu sú verejnosti málo známe, sa práca zameriavala na zistenie determinantov, postupne sa transformujúcich až do vojny. Dôraz bol kladený tak na vnútroštátne, ako aj na medzinárodné implikácie.

V prvej kapitole sme sa venovali faktickej analýze historických javov. S cieľom lepšieho pochopenia dnešnej jemenskej situácie sme sa pokúsili priblížiť jeho historický vývoj. Keďže má jemenský konflikt významné náboženské konotácie, bolo nevyhnutné načrtnúť aj vznik islamu, ako prevažujúceho náboženstva na Arabskom polostrove, a zachytiť základný náboženský rozkol medzi jeho dvoma vetvami. Prvá kapitola nám slúžila ako základ pre budúce odkrývanie jednotlivých pilierov zložitého vojnového kontextu.

V druhej kapitole sme uviedli náš cieľ a opísali metódy a druhy výskumov, uplatnených pri písaní záverečnej práce. Uviedli sme, že so zámerom lepšieho pochopenia skúmanej problematiky bol použitý výskum kvalitatívny, ktorý bol však dopĺňaný kvantitatívnymi, a teda číselnými údajmi, podkladajúcimi uvedené fakty. Práca bola písaná s úmyslom zachytiť, načrtnúť a objasniť relevantné skutočnosti jemenského konfliktu. Jej výskumná orientácia bola teda deskriptívna, avšak zahŕňala aj normatívne prvky.

Tretia a posledná kapitola sa zakladala na detailnom rozobratí konfliktu, najskôr z vnútroštátneho hľadiska, a potom zo širšieho, regionálneho a medzinárodného pohľadu. Práca sa snažila podať dôkladný opis dopadov vojny, zameriavajúc sa predovšetkým na zločiny, spáchané na jemenskom obyvateľstve. Rozpracovali sme tematiku tiahnucej sa Studenej vojny medzi dvoma mocnosťami na Arabskom polostrove a jej dopady na Jemen.

Taktiež sme preskúmali mieru účasti USA na prebiehajúcich vojnových zločinoch, páchaných v najchudobnejšej krajine Blízkeho východu.

Dospeli sme k záveru, že hoci sa mnohé štáty sveta zmobilizovali a poskytli značnú pomoc jemenským rodinám v núdzi, je pravdou, že práve predávaním zbraní Saudskej Arábii jemenské utrpenie zhoršili. Mnohí odborníci tvrdia, že USA, alebo aj Veľká Británia nesú rovnakú vinu na vojnových zločinoch, spáchaných na jemenskom ľude. To nás vracia späť k našej hypotéze: *Náboženská konfrontácia medzi ší'itmi a sunnitmi nebola hlavnou príčinou Jemenskej vojny, ako ju poznáme dnes. Bola iba jej impulzom, zámienkou. Skutočné príčiny sú však oveľa rozsiahlejšie.* Mohli sme vidieť, že skutočným záujmom mnohých zúčastnených strán nie je pomôcť Jemenu nastoliť mier, ale že sa za konaním mocností skrývajú hlavne politické a mocenské zámery. Berúc do úvahy podmienky, ktoré nám boli poskytnuté v procese pozorovania, môžeme teda povedať, že sa nám naša pôvodná hypotéza potvrdila. Chudobný Jemen sa tak stal medzinárodným bojiskom vo vojne o moc.

Je však potrebné podotknúť, že vzhľadom na komplexnosť zvolenej témy a obmedzenému formátu záverečnej práce, nebolo možné situáciu preskúmať do hlbších detailov a museli byť vynechané určité súvislosti. Ako už bolo mnohokrát spomenuté, jemenská kríza je nesmierne chaotický a málo prehľadný konflikt, s mnohými zainteresovanými hráčmi. Daná problematika je viacvrstvová a môže sa skutočne javiť neriešiteľná. Je síce podložená náboženskými faktormi, avšak zaplietli sa do nej politické, mocenské a finančné zámery, ktoré ju ešte viac skomplikovali.

V procese písania záverečnej práce sa vynorili viaceré problémy, hlavne čo sa týka rozdielnosti názorov jednotlivých strán konfliktu. To sa však dalo očakávať. Napriek tejto zložitosti sme sa pri písaní práce snažili byť neutrálni a objektívne priblížiť skutočný rámec udalostí.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

- [1] ČECH, Ľ. 2018. *Islam v premenách času (Základné otázky islamskej ortodoxie a ortopraxe)*. 1. vyd. Bratislava: vydavateľstvo Ekonóm, 2018. 166 s. ISBN 978-80-225-4559-4.
- [2] DRESH, P. 2000. *A History of Modern Yemen*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 285 s. ISBN 052179482x
- [3] ENDERS, K. et al. 2002. *Yemen in the 1990s: From Unification to Economic Reform*. Washington DC: International Monetary Fund, 2002. 122 s. ISBN 1-58906-042-3.
- [4] KOPECKÝ, R. – BAHBOUH, CH. 2018. *Jemen*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2018. 131 s. ISBN 978-80-88099-18-5.
- [5] KOVÁŘ, J. 1984. *Islám a muslimské země*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984. 370 s.

Online knihy

- [1] LOUËR, L. 2017. *Sunnis and Shi'a* [elektronický zdroj]. Princeton. New Jersey: Princeton University Press, 2017. 237 s. ISBN: 9780691186610. Dostupné na: <[file:///C:/Users/user/Desktop/Sunnis%20and%20Shia%20A%20Political%20History%20by%20Laurence%20Lou%20\(r%20\(z-lib.org\).pdf](file:///C:/Users/user/Desktop/Sunnis%20and%20Shia%20A%20Political%20History%20by%20Laurence%20Lou%20(r%20(z-lib.org).pdf)>
- [2] MCLAUGHLIN, D. 2007. *Yemen* [elektronický zdroj]. Guilford, Connecticut: The Globe Pequot Press Inc, 2007. 249 s. ISBN-10: 1841622125. Dostupné na: <https://books.google.sk/books?id=eQvhZaEVzjcC&pg=PA23&lpg=PA23&dq=zaydi+similar+sunni&redir_esc=y&hl=sk#v=onepage&q&f=false>

Internetové zdroje

- [1] ALJAZEERA. 2015. Red Cross given permission to deliver aid to Yemen. In: *Aljazeera*. [online]. 06.04.2015. Dostupné na internete: <<https://www.aljazeera.com/news/2015/04/red-cross-permission-deliver-aid-yemen-150406011849828.html>>

- [2] ALMASY, S. – HANNA, J. 2015. Saudi Arabia launches airstrikes in Yemen. In: *CNN*. [online]. 26.03.2015 [cit. 2020-01-03]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/2015/03/25/middleeast/yemen-unrest/>>
- [3] ARAB CENTER FOR RESEARCH & POLICY STUDIES. 2011. The Yemeni Revolution: replacing Ali Abdullah Saleh, or replacing obsolete institutions?. In: *Arab center for research & policy studies*. [online]. 29.05.2011 [cit. 2020-09-02]. Dostupné na internete: <https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies//Pages/The_Yemeni_Revolution_replacing_Ali_Abdullah_Saleh_or_replacing_obsolete_institutions.aspx>
- [4] BBC NEWS. 2020. Yemen crisis: Why is there a war? In: *BBC News*. [online]. 10.02.2020 [cit. 2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>>
- [5] BBC NEWS. 2019. Yemen profile- Timeline. In: *BBC News*. [online]. 06.11.2019 [cit. 2019-10-11]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14704951>>
- [6] BEIRNE, A. 2018. Yemen's Humanitarian Crisis: How to Help. In: *The New York Times*. [online]. 27.10.2018. Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/2018/10/27/world/middleeast/yemen-how-to-help.html>>
- [7] BORGER, J. 2015. Saudi-led naval blockade leaves 20m Yemenis facing humanitarian disaster. In: *The Guardian*. [online]. 05.06.2015. Dostupné na internete: <<https://www.theguardian.com/world/2015/jun/05/saudi-led-naval-blockade-worsens-yemen-humanitarian-disaster>>
- [8] BRADLEY, J. R. 2019. The alliance between America and Saudi Arabia is over. In: *Spectator*. [online]. 26.09.2019 [cit. 2020-20-04]. Dostupné na internete: <<https://spectator.us/alliance-between-america-saudi-arabia-over/>>
- [9] BUCCI, A. 2016. Conflict in Yemen: How You can support UN efforts to help families in crisis. In: *United Nations Foundation*. [online]. 23.03.2016 [cit. 2020-21-04]. Dostupné na internete: <<https://unfoundation.org/blog/post/conflict-in-yemen-how-you-can-support-un-efforts-to-help-families-in-crisis/>>

- [10] COCKBURN, A. 2016. Acceptable Losses. In: *Harper's Magazine*. [online]. 09.2016 [cit. 2020-17-03]. Dostupné na internete: <<https://harpers.org/archive/2016/09/acceptable-losses/>>
- [11] ČOKYNA, J. 2015. Šiiti, suniti, al- Káida aj Islamský štát. Arabi spustili boj o chaotický Jemen. In: *Denník N*. [online]. 26.03.2015 [cit. 2020-04-04]. Dostupné na internete: <<https://dennikn.sk/83604/arabske-staty-spustili-nalety-na-jemen-chaos-v-krajine-mozu-len-prehlbit/>>
- [12] DAWBER, A. 2015. Yemen crisis: Shortage of water and medical supplies threatens civilians caught up in devastating civil war. In: *The Independent*. [online]. 09.04.2015. Dostupné na internete: <<https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/yemen-crisis-shortage-of-water-and-medical-supplies-threatens-civilians-caught-up-in-devastating-10163600.html>>
- [13] DEWAN, A. 2018. These are the countries still selling arms to Saudi Arabia. In: *CNN*. [online]. 23.11.2018. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/2018/11/22/middleeast/arms-exports-saudi-arabia-intl/index.html>>
- [14] DEYOUNG, K. 2011. Yemeni president Saleh to step down; Bahrain acknowledges that crackdown used torture, excessive force. In: *The Washington Post*. [online]. 23.11.2011 [cit. 2020-14-02]. Dostupné na internete: <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/report-torture-excessive-force-used-in-bahrain-crackdown-but-no-iranian-links/2011/11/23/gIQAOOgtoN_story.html>
- [15] DYKE, J. 2015. Is the Saudi war on Yemen legal? In: *The New Humanitarian*. [online]. 03.04.2015 [cit. 2020-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2015/04/03/saudi-war-yemen-legal>>
- [16] ELBAGIR, N. et al. 2019. Exclusive Report: Sold to an ally, lost to an enemy. In: *CNN*. [online]. 02.2019 [cit. 2020-16-04]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/interactive/2019/02/middleeast/yemen-lost-us-arms/>>

- [17] FARRUKH, M. 2017. Al Qaeda's Base in Yemen. In: *Critical Threats*. [online]. 20.06.2017. Dostupné na internete: <<https://www.criticalthreats.org/analysis/al-qaedas-base-in-yemen>>
- [18] FEIERSTEIN, G. 2018. Iran's Role in Yemen and Prospects for Peace. In: *The Iranian Primer*. [online]. 05.12.2018 [cit. 2020-01-04]. Dostupné na internete: <<https://iranprimer.usip.org/blog/2018/dec/05/iran's-role-yemen-and-prospects-peace>>
- [19] FRIEDMAN, U. – BAYOUMY, Y. 2019. The U.S.-Saudi Alliance Is on the Brink. In: *The Atlantic*. [online]. 01.07.2019. Dostupné na internete: <<https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/07/trump-blocking-big-change-us-saudi-alliance/592504/>>
- [20] GLOBALSECURITY.ORG. 2011. South Yemen History. In: *GlobalSecurity.org*. [online]. 2011 [cit. 2019-13-10]. Dostupné na internete: <<https://www.globalsecurity.org/military/world/yemen/yemen-south.htm>>
- [21] GONZALEZ, N. 2017. Historical factors that contributed to Yemen's uprising, In: *Academia*. [online]. 09.05.2017 [cit.2020-08-02]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/33606169/Historical_Factors_that_Contributed_to_Yemens_Uprising?sm=b>
- [22] GOODMAN, J. 2018. Yemen war: Billions in aid, but where's it going? In: *BBC News*. [online]. 12.12.2018 [cit. 2020-22-04]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46469168>>
- [23] GUNARATNE, R. – JOHNSON, G. D. 2018. When Did the War in Yemen Begin?. In: *Lawfare*. [online]. 28.06.2018. Dostupné na internete: <<https://www.lawfareblog.com/when-did-war-yemen-begin>>
- [24] HARB, I. K. 2020. Saudi Arabia is preparing to end the war in Yemen. In: *Aljazeera*. [online]. 12.04.2020 [cit. 2020-20-04]. Dostupné na internete: <<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/saudi-arabia-preparing-war-yemen-200412155912401.html>>

- [25] HUMAN RIGHTS WATCH. 2018. Yemen: Events of 2018. In: *Human Rights Watch*. [online]. 2018. Dostupné na internete: <<https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/yemen>>
- [26] INFORMAČNÉ LISTY O EURÓPSKEJ ÚNII. 2019. Krajiny Perzského zálivu, Irán, Irak a Jemen. In: *Európsky parlament*. [online]. 12.2019 [cit. 2020-07-03]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/179/krajiny-perzskeho-zalivu-iran-irak-a-jemen>>
- [27] INTERNATIONAL CRISIS GROUP. 2017. Yemen's al-Qaeda: Expanding the Base. In: *International Crisis Group*. [online]. 02.02.2017 [cit. 2020-21-02]. Dostupné na internete: <<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/yemen/174-yemen-s-al-qaeda-expanding-base>>
- [28] JILANI, Z. 2017. Congress votes to say it hasn't authorized war in Yemen, yet war in Yemen goes on. In: *The Intercept*. [online]. 14.11.2017 [cit. 2020-13-04]. Dostupné na internete: <<https://theintercept.com/2017/11/14/congress-yemen-war-unauthorized/>>
- [29] LHOŤAN, L. 2018. Věčný konflikt sunnitů a šíitů: Jak se zrodil a v čem se liší dvě hlavní větve islámu. In: *Reflex*. [online]. 20.07.2018 Dostupné na internete: <<https://www.reflex.cz/clanek/historie/88691/vecny-konflikt-sunnitu-a-siitu-jak-se-zrodil-a-v-cem-se-lisi-dve-hlavni-vetve-islam.html>>
- [30] KENDALL, E. 2017. Iran's fingerprints in Yemen, Real or imagined? In: *Atlantic Council*. [online]. 10.2017 [cit.2020-30-03]. Dostupné na internete: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2017/10/Irans_Fingerprints_in_Yemen_web_1019.pdf>
- [31] KENTISH, B. 2016 Saudi- led coalition in Yemen accused of 'genocide' after airstrike on funeral hall kills 140. In: *The Independent*. [online]. 09.10.2016 [cit. 2020-01-04]. Dostupné na internete: <<https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/yemen-air-strike-bomb-kills-140-saudi-arabia-usa-white-house-a7352386.html>>
- [32] KHASHOGGI, J. 2017. With Ali Abdullah Saleh's death, Saudi Arabia is paying the price for betraying the Arab Spring. In: *The Washington Post*. [online]. 05.12.2017 [cit. 2020-21-02]. Dostupné na internete:

- [<https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2017/12/05/with-ali-abdullah-salehs-death-saudi-arabia-is-paying-the-price-for-betraying-the-arab-spring/>](https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2017/12/05/with-ali-abdullah-salehs-death-saudi-arabia-is-paying-the-price-for-betraying-the-arab-spring/)
- [33] LIS, A. 2019. Yemen Is A Battleground In Iran's Proxy War Against The U.S. And Saudi Arabia. In: *Global Security Review*. [online]. 02.10.2019. Dostupné na internete: [<https://globalsecurityreview.com/yemen-iran-proxy-war/>](https://globalsecurityreview.com/yemen-iran-proxy-war/)
- [34] MCLAUGHLIN, E. – MARTINEZ, L. 2016. The US Role in Yemen: What You Need to Know. In: *ABC News*. [online]. 13.10.2016 [cit. 2020-10-04]. Dostupné na internete: [<https://abcnews.go.com/International/us-role-yemen/story?id=42780004>](https://abcnews.go.com/International/us-role-yemen/story?id=42780004)
- [35] MERCY CORPS. 2018. Quick facts: What you need to know about the crisis in Yemen. In: *Mercy Corps*. [online]. 28.06.2018 [cit. 2020-17-03]. Dostupné na internete: [<https://europe.mercycorps.org/en-gb/blog/quick-facts-yemen-crisis>](https://europe.mercycorps.org/en-gb/blog/quick-facts-yemen-crisis)
- [36] NEWSWEEK. 2015. Rise of the Houthis. In: *Newsweek*. [online]. 02.09.2015. Dostupné na internete: [<https://www.newsweek.com/photo-essay-rise-houthis-305511>](https://www.newsweek.com/photo-essay-rise-houthis-305511)
- [37] NIARCHOS, N. 2018. How the U.S. is making the war in Yemen worse. In: *The New Yorker*. [online]. 22.01.2018 [cit. 2020-10-04]. Dostupné na internete: [<https://www.newyorker.com/magazine/2018/01/22/how-the-us-is-making-the-war-in-yemen-worse>](https://www.newyorker.com/magazine/2018/01/22/how-the-us-is-making-the-war-in-yemen-worse)
- [38] RAGHAVAN, S. 2017. Hundreds of thousands of Yemeni children are nearing starvation. In: *The Washington Post*. [online]. 24.02.2017. Dostupné na internete: [<https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/hundreds-of-thousands-of-yemeni-children-are-nearing-starvation/2017/02/23/f01ead8a-f850-11e6-aa1e-5f735ee31334_story.html?utm_term=.002e40862b94>](https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/hundreds-of-thousands-of-yemeni-children-are-nearing-starvation/2017/02/23/f01ead8a-f850-11e6-aa1e-5f735ee31334_story.html?utm_term=.002e40862b94)
- [39] RAHMAN, F. a kol. 2019. Islam. In: *Encyclopædia Britannica*. [online]. 15.08.2019. [cit. 2019-09-11]. Dostupné na internete: [<https://www.britannica.com/topic/Islam>](https://www.britannica.com/topic/Islam)
- [40] REARDON, M. 2015. Saudi Arabia, Iran and the 'Great Game' in Yemen. In: *Aljazeera*. [online]. 26.03.2015 [cit. 2020-30-03]. Dostupné na internete:

- <<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/09/saudi-arabia-iran-great-game-ye-201492984846324440.html>>
- [41] REUTERS. 2017. Time Short to Avert Starvation in Yemen and Somalia, Red Cross Says. In: *The New York Times*. [online]. 22.03.2017. Dostupné na internete: <https://www.nytimes.com/2017/03/22/world/africa/famine-yemen-somalia-red-cross-relief.html?_r=0>
- [42] SAFI, M. 2018. Understanding U.S. Involvement in Yemen's 'Forgotten War'. In: *National Review*. [online]. 30.11.2018 [cit. 2020-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nationalreview.com/2018/11/yemen-civil-war-american-involvement-under-increasing-scrutiny/>>
- [43] SAVE THE CHILDREN. 2018. Yemen. In: *Save the Children*. [online]. 2018 [cit. 2020-21-04]. Dostupné na internete: <<https://www.savethechildren.org/us/what-we-do/where-we-work/greater-middle-east-eurasia/yemen>>
- [44] SHIA RIGHTS WATCH. 2015. The Shia in Yemen. In: *Shia Rights Watch*. [online]. 2015 [cit. 2020-08-02]. Dostupné na internete: <<http://shiarightswatch.org/wp-content/uploads/2015/04/The-Shia-In-Yemen.pdf>>
- [45] STROCHLIC, N. 2018. The World Has Left Yemen to Die. In: *National Geographic*. [online]. 08.2018 [cit. 2020-17-03]. Dostupné na internete: <<https://www.nationalgeographic.com/magazine/2018/08/dispatches-yemen-health-crisis/>>
- [46] TALMAZAN, Y. 2018. Yemen crisis: Three stats that reveal the scale of world's worst humanitarian crisis. In: *NBC News*. [online]. 28.10.2018 [cit. 2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.nbcnews.com/news/world/yemen-crisis-three-stats-reveal-scale-world-s-worst-humanitarian-n923741>>
- [47] THINK (OPINION, ANALYSIS, ESSAYS). 2018. Detailing America's role in the world's worst crisis with Shireen Al-Adeimi: podcast & transcript. In: *Think*. [online]. 04.09.2018 [cit. 2020-13-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nbcnews.com/think/opinion/detailing-america-s-role-world-s-worst-crisis-shireen-al-ncna906286>>

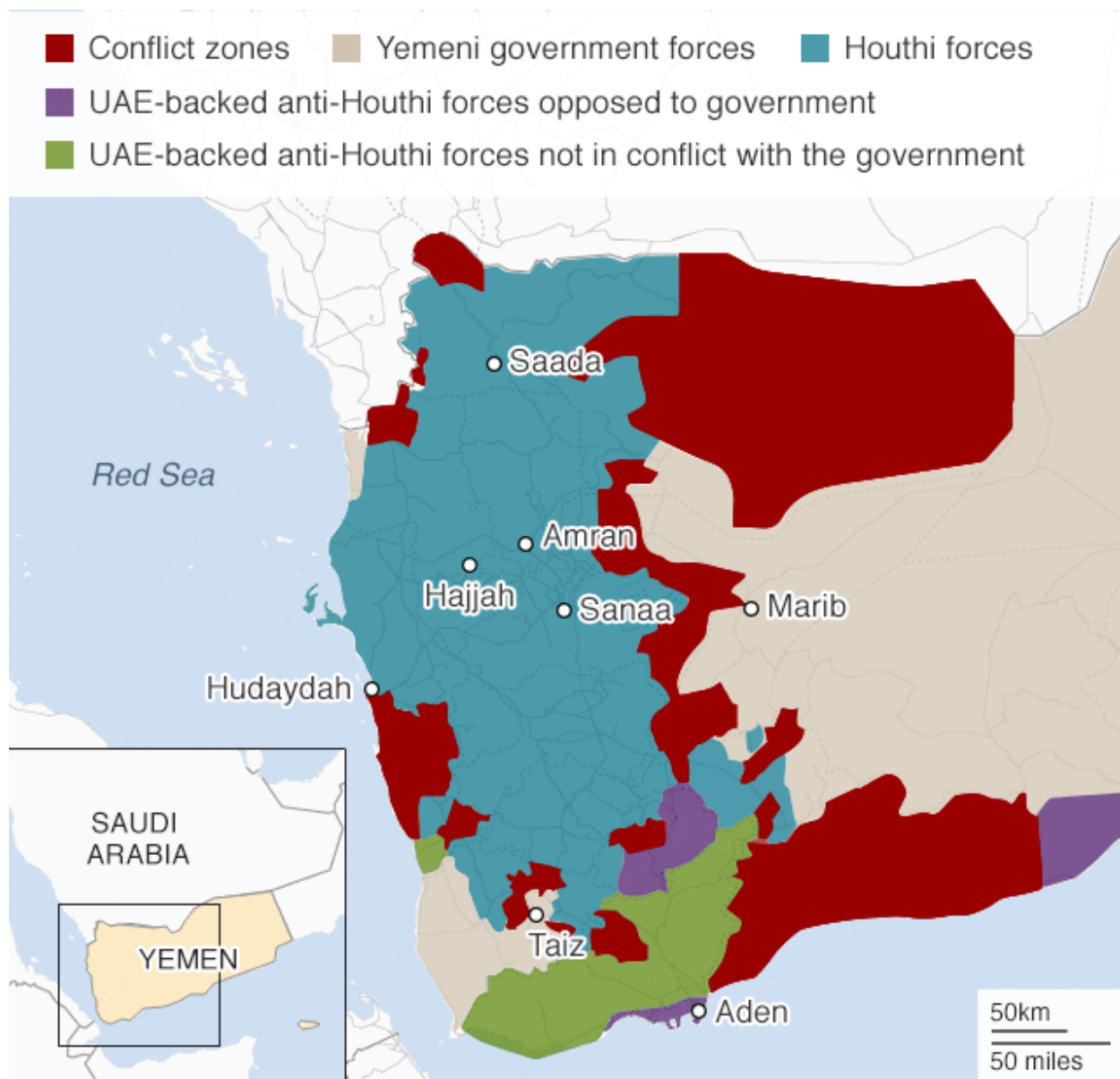
- [48] UN OCHA. 2017. Middle East and North Africa, Yemen. In: *UN OCHA*. [online]. 11.03.2017 [cit. 2019-11-10]. Dostupné na internete: <<https://archive.is/20170311102152/http://www.unocha.org/romena/about-us/about-ocha-regional/yemen#selection-437.141-437.192>>
- [49] WARD, C. 2017. In Yemen, the markets have food, but children are starving to death. In: *CNN*. [online]. 19.12.2017 [cit. 2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://edition.cnn.com/2017/12/19/middleeast/yemen-intl/index.html>>
- [50] WENNER, M. W. – BURROWES, R. 2019. Yemen. In: *Encyclopædia Britannica*. [online]. 15.04.2019 [cit. 2019-13-10]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/place/Yemen>>
- [51] ZAKERY, H. Houthis vs Shia in Yemen. In: *Academia*. [online]. [cit. 2020-08-02]. Dostupné na internete: <https://www.academia.edu/7531953/Houthis_vs_Shia_in_Yemen>

Videá

- [1] BBC NEWS. 2015. Rise Of The Houthis – Full Documentary. In: *BBC NEWS*. [YouTube]. 07.04.2015 [cit. 2020-08-02]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y7HQRyJDTPo>>
- [2] GUERIN, O. 2018. On the brink of ‘worst famine in 100 years’. In: *BBC News*. [Youtube]. 15.10.2018 [cit. 2020-16-03]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=bTrUPeGMMFc>>
- [3] VOX. 2017. The Middle East’s cold war, explained. In: *Vox*. [You Tube]. 17.07.2017 [cit. 2020-30-03]. Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=veMFCFyOwFI>>

Prílohy

Yemen: Areas of control and conflict

Source: Sana'a Center for Strategic Studies, Dec 2019

BBC

Zdroj: BBC NEWS: *Yemen: Areas of control and conflict*. [cit. 2020-06-05]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>>

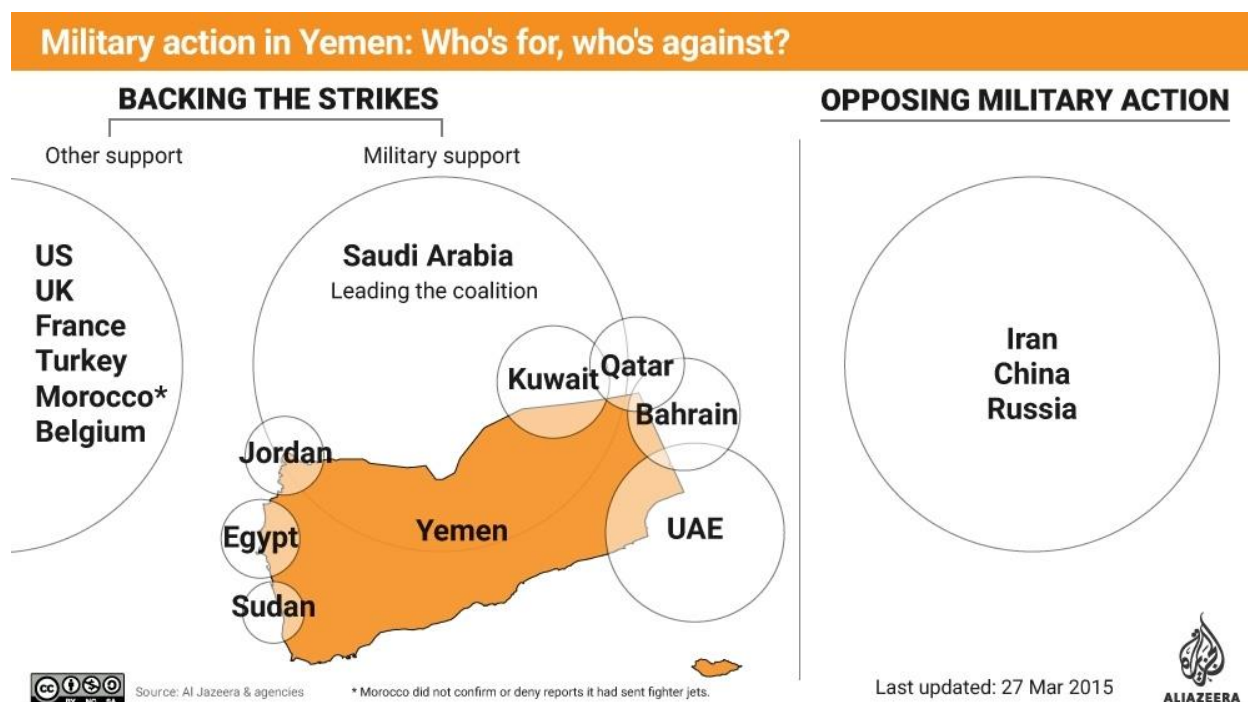
Who supports whom

■ Saudi side ■ Iran side ■ Split* ■ Non-aligned

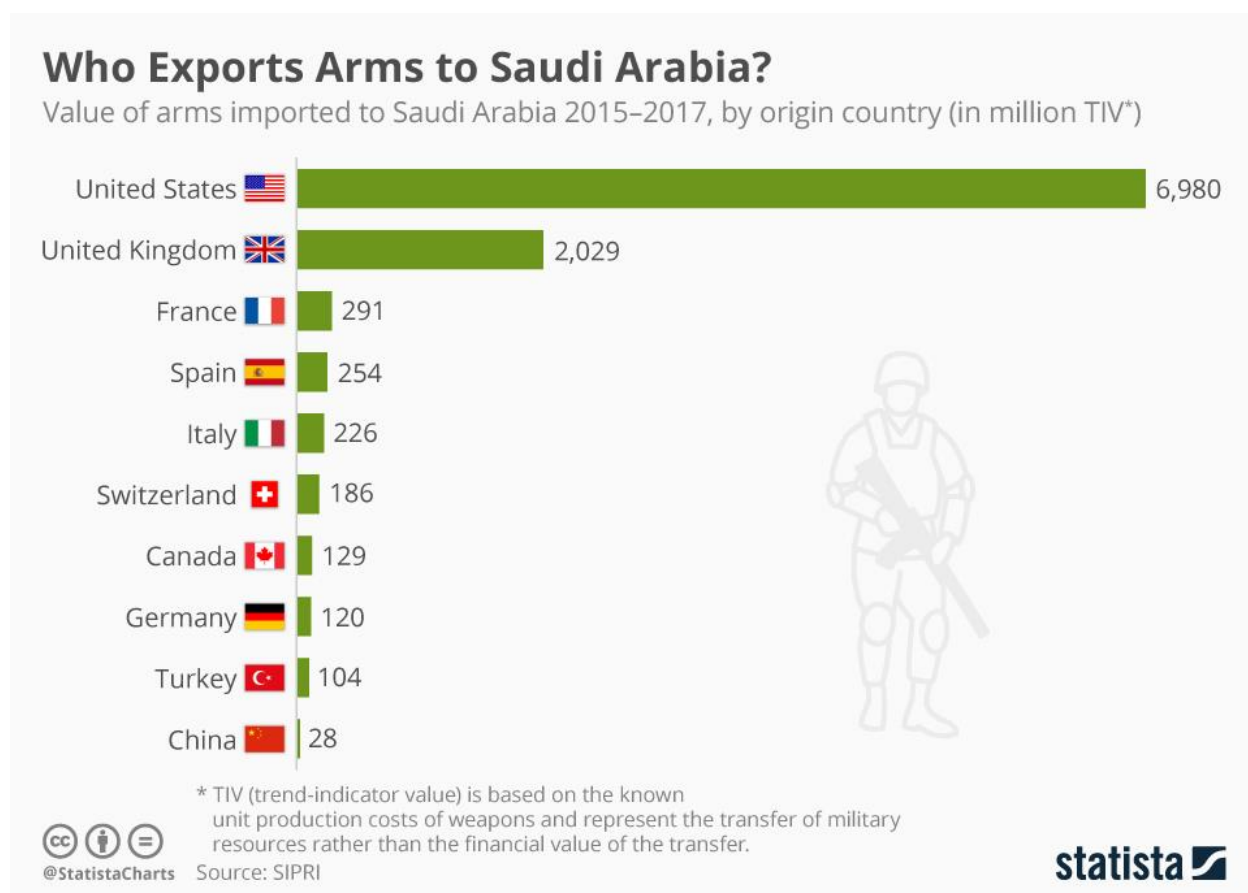
Zdroj: BBC NEWS: *Who supports whom*. [cit. 2020-06-05]. Dostupné na internete:

<<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42008809>>

Zdroj: ALJAZEERA: *Military action in Yemen: Who's for, who's against?* [cit. 2020-06-05]. Dostupné na internete: <<https://www.aljazeera.com/news/2015/04/red-cross-permission-deliver-aid-yemen-150406011849828.html>>

Príloha D: Medzinárodná vojenská podpora Saudskej Arábie

Zdroj: STATISTA: *Who Exports Arms to Saudi Arabia?* [cit. 2020-06-05]. Dostupné na internete: <<https://www.statista.com/chart/15863/who-exports-arms-to-saudi-arabia/>>

Príloha E: Humanitárna kríza a hladomor v Jemene

Zdroj: NBC NEWS: *A woman holds a malnourished boy at a hospital in Sanaa, Yemen, on Oct. 6.* [cit. 2020-06-05]. Dostupné na internete: <https://www.nbcnews.com/news/world/yemen-crisis-three-stats-reveal-scale-world-s-worst-humanitarian-n923741>